

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Disputatio XXVII. Noviores Tutoristæ, seu Certitudinistæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

DISPUTATIO XXVII.

Noviores Tutoristæ, seu Certitudinistæ.

SUMMARIUM.

Quid n. 1.

Nulla est questio nisi de voce inter Certitudinistas, & Probabilioristas, si non distinguatur Probabilioritas à morali certitudine, ibid.

N. 1.

NTERRUPTUM, ob distractam atrocissimo bello Europam, librorum commercium, compellit me, ut argumenta, quæ meliori in luce collocari potuissent, si voluminum recenter impreforum copiam, & tempus nactus fuisset, ad hujus mei operis calcem inferam. Tres nobiles Tutoristæ, nempe Riccius, Fegarinus, & de Charlas unanimiter mordicus negant, licitum sequi minus tutam, etsi probabilioram, nisi sit moraliter certa. Fateor, quod si probabilioritas à morali certitudine distinguatur, ut hi DD. meritò distinguunt, & nos sæpe distinximus, ut sanè distinguere debent, quod questio inter Certitudinistas, & Probabilioristas erit de re. Si non distinguantur, ut Probabilioristæ passim præstant, tunc erit de voce, quatenus Probabilioristæ per probabilioritatem intelligunt certitudinem moralem, quod facere non debent.

SECTIO I.

Mens Bartholomæi Ricci.

§. I.

Deviat à scopo.

SUMMARIUM.

Negat questionem de licito usu abstrusam, n. 2.

Negat opinionem assentiri veritati, n. 3.

Opinio quid juxta S. Bernardum? Ibid.

Ait Probabile in Scholis idem esse, ac opinabile: in Scripturâ, & PP. idem, ac approbabile, n. 4.

Ait omnem opinionem esse probabilem, n. 6.

Ait necessariam certitudinem moralem de veritate, nec satis probabilioritatem, n. 7. 8.

Ostendo quod questio de licito usu sit valde abstrusa. n. 10. 11.

An summa Probabilitas sit certitudo? ibid.

Alex. VIII. damnat non satis Probabilissimam, ibid.

Opinio non est purè apprehensio, n. 12.

Contradictio Anti-Probabilistarum: plerique volunt opinionem esse firmum veri assensum; et Riccius negat, quod opinio assentiat vero, ibid.

Quantum Riccius deviat à questione, n. 13.

Opinabile non est idem, ac probabile, n. 14.

Questio, ut à Riccius exponitur, plura falsa continet, n. 15.

Nego quod velint Antiqui omnem opinionem esse probabilem, n. 16. 17. 18.

Ad licitè operandum non est necessarium iudicium directum moraliter certum de veritate speculativâ, & materiali honestate, n. 19. 20.

Ostendo certitudinem moralem opinionum inter TT. controversarum esse difficillimam, n. 23. 24. 25.

Riccius rejicit omnem probabilioritatem, n. 25.

Edi disp. 13. & alibi aliqua ex hoc doct. N. 1. dicto Authore argumenta: modo uberiori calamo produco, quæ lib. 3. de Act. Hum. cap. 1. tradit. Ait enim 1. controversiam de licito usu probabilioritatum non esse magnæ, aut abstrusioris indaginis, licet sit gravissima, quia est de principio universalis, ex quo innumerabilium operum libertas, vel inhibitio, innocentia, aut culpa dependet.

Ait n. 2. & 3. quod opinio stricte est assensus erga conclusionem ex probabilibus tamquam veram, & ideo ex S. Thom. 2. sent. 2. Th. dist. 11. art. 5. nec in Deo, nec in Angelis datur. Hinc ait sequi, quod opinio non est apprehensio, quia in hac, nec veritas, nec falsitas est; ergo est assensus: insuper est assensus erga conclusionem ex probabilibus tamquam veram: ergo non est assensus probabilioritatis, quia hæc evidenter sæpe innotebit; sed veritatis, juxta dictum S. Bernardi 2. lib. 5. de Considerat. cap. 2. Opinio est quasi pro vero habere, quod nescias esse falsum.

Ait n. 4. in præsentii lumendam opinio. N. 3. nem pro simplici cognitione, vel etiam assensu ex probabilibus, non autem pro assensu erga conclusionem tamquam veram; quia non videtur subsistere, quod quis ex principiis probabilibus assentiat conclusioni tamquam veræ, quia teneret incertum pro certo; omnis autem assensus opinativus est

est cum formidine oppositi, & contingens ad verum, & falsum ex 2. *Post. tex.* 194. 195. 196. subdit, quod si quis contendat lumen- dam opinionem pro assensu erga conclusio- nem tamquam veram, nihil curaturum.

N. 4. Ait n. 5. probabile in Scholis idem esse, ac opinabile, quare contingens est ad verum, & falsum, ut S. Augustinus *lib.* 3. contra Cresconium *cap.* 75. dixit: *Probabile quando dicitur, non consequenter verum.* In Divinis litteris, & in Authoribus tam sacris, quam profanis, *probabile* aliquando sonat *approban- dum*, sicut *amabile*, *amandum*; quod eruditè prosequitur.

N. 5. Ait n. 6. controversiæ cardinem esse, an cognitio incerta, licet probabilis, undecum- que habeatur probabilitas, licet sumatur pro regulâ directivâ nostrorum actuum; & notat discrimen inter incertum, & inevidens; nam fides est inevidens, nec tamen incerta: ergo non est idem inevidens, ac probabile.

N. 6. Ait n. 7. recentes aliquos probabilitatum Assertores dicere, non esse controversiam de opinione absolute, an liceat illi niti in operando, non enim licet; sed quæstio est de opinione probabili. Subdit n. 8. ex com- muni Antiquorum, & Recentium, præter paucos, sensu, quamlibet opinionem hoc ip- so, quod opinio sit, esse probabilem; habet enim motiva probabilia, quibus nititur, & probari potest. Quare tollere ab opinione probabilitatem, est tollere ab eâ sui naturam; potest quidem una opinio esse probabilior alterâ; sed quod detur opinio non probabi- lis, est impossibile; tunc enim non esset opi- nio, sed conjectura, vel iudicium, vel scrup- ulus, vel credulitas: quamvis ergo in hac cō- troversia non dicatur absolute opinio, sed addatur probabilis, id ad maiorem expressio- nem fieri dicendum est, non ad distinguen- dam opinionem probabilem à non probabili. Hæc ad verbum.

N. 7. Ait n. 9. Sit ergo constitutum, illum esse sensum præsentis controversiæ, an licetè possimus sequi opinionem probabilem, seu probabilitatem, quæ incit ex naturâ suâ opinioni; an verò teneamur sequi certio- rem cognitionem, quam sit opinio.

N. 8. Ait n. 10. ex Antiquis non nisi Ger- sonem stare pro nostrâ sententiâ; & concludit caput dicendo: Cum negantis sententiæ Do- ctoribus dicendum cenſeo, numquam lice- re uti opinione probabili de immunitate actus à peccato, sed omnino requirendam certitudinem moralem; quare nec licet uti probabiliori, nisi ad eam certitudinem per-

Riccius. veniat. Hæc Riccius.
Tom. III.

Antequam traham argumenta, quæ *cap.* N. 9. 2. contra nos trahit, consideranda, & im- pugnanda sunt, quæ *cap.* 1. dicit.

Sentio itaque 1. tantum abesse, ut lis de N. licito probabilitatum usu non sit abstrusa, 10. quin est abstrusissima, ut sæpe notavi; im- mo exemplo suo Riccius ostendit esse valdè abstrusam, dum tantum recedit à communi intelligentiâ quæstionis. Non potest ergo hæc quæstio abstrusa non esse, cum sit ex toto reflexa; nam reflectit supra opinionem certò probabilem practicè, & de hac quæ- ritur, an usus talis opinionis sit necne lici- tus. Rursus est quæstio implexissima, ut pa- tet ex ipsis terminis, nam nisi retineatur præ- ctica probabilitas, & practicæ probabilitatis certitudo, saltatur extra chorum; & ideo Adversarii sepius cōfundunt tutum cum probabili; probabile speculativum cum probabili practico; probabiliter probabile cum certo probabili; minus probabile cum non probabili; probabilius cum moraliter certo; verum cum probabili, ut hæcenus notavi. Similiter est quæstio difficillimæ resolutio- nis, nisi nostra sententia retineatur: & ideo vix unus ex Adversariis cum alio concor- dat, & hoc quia confundunt terminos, & quia talia trahere solent cōtra nos argumēta, ut ab ipsis solvenda sint; aliqua enim probant sequendam semper tutiorem, etsi minus probabilem, quod à Probabilioristis negatur: alia licitum sequi probabiliorem, etsi minus tutam, quod à Tutoristis negatur: alia non nisi certum sequendum, quod cum in incer- tis sit semper impossibile, consequenter tam à Tutoristis, quam à Probabilioristis negat- ur, immò ab omnibus negandum est post 3. damnatam ab Alex. VIII. quod non liceat Alex. sequi probabilissimam: ergo sanctum de fi- de est satis esse probabilissimam; summa au- tem probabilitas, non nisi confundendo ter- minos, vocari potest certitudo. Demum ali- qua argumenta probant non nisi verum se- quendum, quod, loquendo de speculativè vero, ita ut speculativè falsum non excuset à peccato, est hæreticum; immò aliqua non nisi evidenter verum, quod, præter Janseni- mum, involvit impossibilitatem.

Ecce igitur quam difficillimæ intelligen- N. tiæ sit nostra quæstio: si enim multiplex ce- 11. lebriorum Doctorum in aliquâ quæstione dissensus ostendit arduam difficultatem quæ- stionis, ut patet in infinitis quæstionibus Theologicis, ex. gr. an libertas sit Deo om- nino intrinseca: an Deus omnia decernat unico decreto non tantum realiter, sed etiam virtualiter indistincto: an Sacramenta cau- sent tantum physicè, an tantum moraliter, an

li utro-

utroque modo gratiam : quanto magis ex multiplici præsertim ipsorum Anti-Probabilistarum mente, immò eorum inter se, & quod caput est, cujuslibet secum ipso contradictione, inferre licebit, quæstionem hanc de licito aut non licito probabilitarum usu esse difficillimam; nulla enim ne quidem de actibus liberis Dei cum Divinâ immutabilitate componendis, & eorum constitutivis quæstio est, in quâ tot in sententias dividantur Doctores, in quot Anti-Probabilitæ dividuntur, siue sint Tutoristæ, siue Probabilistæ, siue, ut barbarè loquar, Certitudinistæ, siue Veristæ, immò quilibet à se ipso: ergo à posteriori constat, quæstionem de licito probabilitarum usu esse difficillimam.

N. Sentio 2. verum esse, quod opinio strictè, & genericè sumpta non sit nisi judicium, seu assensus, vel dissensus, non autem simplex apprehensio. Similiter sentio verum esse quod dicit Riccius n. 2. quod non sit assensus de probabilitate, sed de veritate, incertus tamen. At nescio quomodo verum sit, quod ait n. 4. in præsentî quæstione de licito opinionis probabilis usu, opinionem fumen- dam, vel pro simplici cognitione, seu apprehensione, vel pro assensu ex probabilibus; non autem pro assensu ex probabilibus erga conclusionem tamquam veram. Non, inquam, video nisi contradictionem, non autem veritatem. Video contradictionem cum aliis Anti-Probabilistis, nempe cum P. D. Thyriso, P. Munciel. Palanc. M. Gonet. qui, & alii volunt, quod assensus opinionis debeat esse absolutus, & firmus de rei veritate, ut licetè operer: Riccius autem negat, quod debeat esse assensus ex probabilibus erga conclusionem tamquam veram; ergo contradicit omnibus Anti-Probabilistis, & Probabilistis. Si ergo ab initio tantum discordat in quæstionis intelligentiâ, non mirum si tantum distet in ejus resolutione, & impugnatione.

N. Non video veritatem 1. quia nullus est, qui ita præsentem quæstionem intelligat, nempe an liceat sequi apprehensionem; nam quæstio est, an liceat sequi opinionem probabilem, seu assensum, & judicium probabile de non peccato: ergo opinio sumi non potest pro simplici apprehensione, quæ nec affirmat, nec negat esse peccatum. Secundo, Riccius. quia idem Riccius in hoc sensu impugnat tuentes usum probabilitarum, ut colligitur ex ejus argumentis. Tertiò, quia ipse præmiserat n. 2. quod opinio strictè est assensus; hic autem sumitur strictè. Quartò, non video quomodo veniat per opinionem in præ-

senti quæstione purus assensus ex probabilibus; non autem assensus ex probabilibus erga conclusionem tamquam veram; hoc enim implicat; nam omnis assensus alicui veritati assentitur: quæro igitur, cui veritati assentiar, dum probabiliter dico, *Licet pingere die festo?* Utrique huic veritati, *Licet est die festo pictura*; immò ipse assensus probabiliter verus est intransitive probabiliter veritas. Quod autem subdit, quod si opinio assentiretur conclusioni tamquam veræ, teneret incertum pro certò; hoc nego, si absolute loquatur, nam probabiliter tantum, & cum formidine assentitur: ergo non tenet incertum pro absolute certo, sed pro probabiliter certo. Sed hæc leviora sunt, de quo infra.

Sentio 3. quod quam verum est in Schol. N. lis, quod probabile sit opinabile, tam fal- 14. sum est, quod dictus Theologus dicit, nempe idem in Scholis esse opinabile, ac probabile. Primum est verum, quia à specie ad genus tenet consequentia; quia omnis species supponit suum genus. Secundum est falsum, quia à genere ad speciem non tenet consequentia: sed opinabile est genus, probabile est species opinabilis, nam opinabile dividitur, inter alias divisiones ab omnibus Theologis, in probabile, in improbabile, & in non probabile: ergo licet verum sit omne probabile esse opinabile, non tamen e contra omne opinabile esse probabile.

Sentio 4. quod status quæstionis, ut ex N. ponit Riccius, plura falsa continent. Nam 1. n. 6. ait cardinem controversiæ esse, an cog- 15. nitio incerta, undecumque habeatur probabilitas, nempe siue sit intrinseca, siue extrinseca, ut dixerat n. 5. licetè sumatur pro regulâ morum. In hoc autem plura falsa miscentur; quia nullus adeo nude, & crude dicit omnem cognitionem probabilem esse regulam morum, sed dicunt, & exponunt cognitionem verè, & certò practice probabilem; nec hoc contenti explicant probabilitatem absolute, & respectivè solidam. Immò ferè omnes Probabilitæ volunt, quod opinio probabilis directæ non sit nisi regula objectiva, & mediata morum; regula autem immediata sit ipsum solum judicium certum reflexum de licito usu cujusque opinionis certò practice probabilis, quæ omnia deficiunt in statu quæstionis, ut à Ricciio propositæ: ergo omnia, quæ trahit, nos non tågunt, quia impugnant quæstionem, non ut à nobis, sed ut ab ipso proponitur. Hinc iterum colligitur, quam implexa sit quæstio reflexa de licito usu probabilitarum, cum vel ipse status quæstionis hunc egregium impug-

impugnatores latuerit. Rursus colligitur, quam inania sint contra nostram sententiam argumenta, cum nostra sententia non sit, licere sequi cognitionem probabilem, seu opinabilem; immo negamus, nisi ea cognitio probabilis practice sit certo absolute, & relative probabilis.

N. 16. Sentio 5. ex mente Antiquorum non quamlibet opinionem, hoc ipso, quod opinio sit, esse probabilem; nam omnes Antiqui dividunt opinionem in probabilem, & non probabilem; in absolute, & respectively probabilem, & in non talem: & Moderni præter hoc dividunt in probabiliter, & in certo probabilem. Similiter omnes Antiqui dividunt iudicium opinativum in prudens, & in temerarium; omne autem iudicium temerarium est opinio non probabilis theologice; nisi ludere velimus, & per probabile intelligere, quod nullam, vel prorsus levem habet rationem: hoc autem ipsum convenire poterit iudicio evidenter falso, nam sæpe trahimus levissimas pro eo rationes; immo omni opinioni damnata, & hæretica; nam Hæretici suas pro heresi trahunt irrationabiles rationes; nec tamen ullus diceret, quod iudicium evidenter falsum, aut hæresis sit opinio probabilis: ergo falsum est, quod docet Riccius, quod omnis opinio sit verè probabilis. Hinc sunt certo falsa omnia, quæ n. 8. deducit, nempe impossibile esse, ut detur opinio non probabilis; etenim iudicium Hæretici, & iudicium temerarium sunt opinio; nec tamen sunt probabilia, sed certo imprudentia, & falsa. Similiter est certo falsum, quod in præsentī controversiā addatur opinioni to *probabile* ad maiorem expressionem; additur enim ex necessitate, ut opinio probabilis secernatur à non probabili. Ex quo patet, quàm imbellia sint argumenta illius contra licitum probabilem usum, hoc ipso, quod tantum deviet a vero controversiæ sententiā.

N. 17. Sentio 6. ferè omnes Antiquos pro nostra sententia stitisse, immo non potuerunt non stare, ut fuisse ostendi d. 11. & 12. Ratio est; quia certum est omni tempore fuisse Confessarios, viguisse obedientiam, extitisse Confessarios: omnes autem isti vel Confessarij, vel Confessarij, vel Superiores non potuerunt in rebus incertis consulere, & jubere nisi probabile, aut probabilius; absurdum autem est putare omnes adeo præsumptuosos fuisse, ut crederent omnia sua consilia, & præcepta, & resolutiones fuisse ipsis semper moraliter certas; omnes autem alienas fuisse ipsis semper certo moraliter falsas: ergo sua opinata non nisi probabilia, aut sibi proba-

Tom. III.

biliora censuerunt. Rursus inhonorificum est credere, quod omnis Superior, Confessarius, aut Confessarius ita iudicaret verum proprium opinatum, ut censerent, quod poenitens absolvi non posset à Confessario sequente oppositum; nec consulens sequi posset consilium oppositum alienum; nec obediens sequi posset præceptum oppositum alterius Superioris; immo ejusdem, si oppositum præscriberet; ergo iudicabant posset; ergo cum simul iudicarent alienam opinionem esse minus probabilem, iudicabant poenitentem posse sequi minus probabilem opinionem sui Confessarii; & petentem consilium sequi posse consilium minus tutum sui Confessarii; & subditum sequi posse nuntium minus probabilem sui Superioris.

N. 18. Dices in hoc casu eos Confessarios, Confessarios, & Superiores sequi opinionem iudicatam ab eisdem magis probabilem. Sed contra; quia licet ita sit, hoc tamen non est ad rem; nam aliud est quod talis opinio respectu horum opinantium sit probabilior; aliud quod respectu primi opinantis sit probabilior: primum est verum; secundum est falsum: ergo hi, qui iudicant opinionem aliorum minus probabilem, iudicant subditum, & poenitentem, & interrogantem bene facere sequendo opinionem horum, quam censent minus probabilem; ergo iudicant licitum sequi minus probabilem; alias non potuissent poenitentem, subditum, & consultantem mittere ad alium Prælatum, Confessarium, & Confessarium. Confirmo, quia esto non liceret sequi probabilius, hoc tamen contra Riccium est prorsus certum, nempe quod omnes Antiqui stent contra: cum censent nos sequi non posse iudicium nisi moraliter certum (loquor de directo) de non peccato; nam omnes etiam Antiqui, ut dixi, laborarunt ignorantia invincibili in rebus incertis; nec sine gravi aliorum injuria dici potest, quemlibet Antiquum Confessarium putasse semper suum iudicium esse moraliter certum, iudicasset enim alienum fuisse semper certo falsum; quod est contra modestam Antiquorum sapientiam. Lege quæ S. Ant. dedi d. 11. ex S. Aug. S. Bonav. S. Anton. min. S. Paulo.

Sentio 7. quod ad licitè operandum non N. requiratur semper iudicium moraliter certum directum speculativum de immunitate actus à malitia. Dico *directum*, quia de hoc debet esse sermo, nam Riccius impugnat Probabilistas recurrentes ad iudicium reflexum certum de licito usu minus probabilis. An autem bene impugnet, paulò post videbimus: ergo sermo debet esse de iudicio li. ii. directo,

directo, an necesse sit, ut sit moraliter certum de non peccato. Dico, *speculativum*; de hoc enim debet esse sermo, tum quia Riccius impugnatur asserentes, eo quia sequens opinionem probabilem non potest esse certus de non peccato, quia opinio est actus speculativus incertus de honestate objecti: tum quia si non requiritur ad licite operandum nisi iudicium moraliter certum, sed practicum, seu certum certitudine practica, seu prudentiali, totum hoc datur in opinione certo probabili directa, ut infra docebo; vel in iudicio ultimo reflexo, ut dicunt Probabilistae Reflexistae: ergo illud iudicium moraliter certum de non peccato, assertum ab eo ut necessarium, debet esse iudicium speculativum.

N. Quod autem non requiratur iudicium
20. speculativum moraliter certum de non peccato, patet mihi 1. quia in rebus moralibus incertis, supposito gravi, & exquisito gravium Doctorum hinc inde examine, sine iure, immo non nisi summa contra unam partem injuria dici potest alterutram ex contradictoriis esse moraliter certam; si enim ex. gr. est certo moraliter vera opinio Divi Bonav. erit certo moraliter falsa opinio D. Thomae; & e contra; quod dicere erubescerem; nec enim S. Thom. aut S. Bonav. laudari volunt cum opprobrio alterius: ergo si alterutra ex contradictoriis, quod valde frequens est, non est moraliter certa, necesse non est iudicium moraliter certum speculativum de non peccato, ut aliquam sequar opinionem; alias nec S. Thom. operari potuisset, nisi sensisset opinionem Divi Bonav. esse certo moraliter falsam; nec Divus Bonavent. nisi idem sensisset de opinione S. Thomae.

N. Patet 2. quia si requiritur iudicium specu-
21. lativum moraliter certum de non peccato, nec invidibilis ignorantia, aut error, nec opinio probabilissima, si in re sit falsa, excusabunt a peccato, quod est contra fidem.

N. Patet 3. experientia, qua constat plerof-
22. que in rebus moralibus inter gravissimas Scholas controversis habere non posse iudicium moraliter certum de unius partis veritate: ergo obligans ad iudicium moraliter certum de veritate speculativam objecti operati, supposita communi etiam viris sapientissimis in rebus incertis ignorantia, obligat ad moraliter, immo ad physicè impossibile.

N. Patet 4. quod certitudo moralis haberi
23. non possit, quoties pro opposita stare potest iudicium prudens: sed quoties res morales post diligens examen adhuc manent controversae; stare potest pro utraque iudicium prudens: ergo neutra est moraliter certa.

Confirmo querendo à Riccio, an omnes N. ejus conclusiones tradite in suo de *Ass. hum.* 24. tractatu, à quarum plerisque pendet practica honestas, aut inhonestas operationis, sint moraliter certae: ex. gr. lib. 1. de Act. hum. cap. 6. ait omnes contractus, & promissiones factas in favorem hominis, ex metu ab homine injustè extorsio, ex sine extorquendi consensum esse jure naturae irritas; immo addit n. 1. etsi metus esset levis. Quæro, inquam, an sit moraliter certa hæc conclusio speculativa, ex qua deinde oritur resolutio practica, quod nullus tenebitur eas promissiones, & contractus implere? Et cap. 7. ait vota extorta ex metu injustè incusio ab homine esse jure naturae valida; ex qui sequitur practica resolutio, quod quilibet tenebitur ea vota implere. Quæro, inquam, an ea conclusio sit moraliter certa? Si affirmat, mirum dicet, immo dicet, dixisse iudicio suo rem certo moraliter falsam, Divum Bonav. lib. in 3. dist. 36. art. 6. qu. 2. ad 1. M. Scotum lib. 7. de Just. qu. 2. art. 1. ad 2. & alios plures tuentes ea vota, & juramenta esse jure naturae irrita, & inferentes non esse implenda. Similiter lib. 2. cap. 34. affirmat nullum humanam actionem esse posse indifferentem, sed omnem esse necessariò bonam, vel malam; ex qua conclusione sequitur, quod fricatio barbe, ventilatio aeris tempore hyverno, accessus ad ignem tempore hyverno, emunctio narium, si fiant ob aliquod naturae commodum, vel ut vitetur incommodum, esse poterunt materia confessionis. Quæro, inquam, an ea conclusio sit certa moraliter? Reverà vix hoc dicere audebit, est enim contra D. Bonav. Scotum, Gabrielem, & Scotistas; & tamen supposita tantum D. Bonav. istius opinionis speculativæ probabilitate, aut, si mavis, probabilitate, iudicat Riccius cap. 35. n. 4. licitum ponere tamquam materiam certam confessionis actum speculativè incertum de malitia: ergo ut quis rectè operetur, non requiritur iudicium speculativum moraliter certum de bonitate morali. Rursus, ergo, velit, nolit, intelligere debet, quod possit iudicium esse incertum de malitia, aut honestate objecti, & tamen actus esse certò bonus, ut patet exemplo adducto; nam juxta ejusdem Riccii mentem rectè supernaturaliter operatur, qui univè confiteretur se fricasse barbam, ut naturale aliquod incommodum sublevaret, cum, data ejus sententia, quod non detur actus in individuo indifferens, illa fricatio sit peccatum veniale. Ecce in hoc casu iudicium speculativum de malitia fricationis non est illi moraliter certum; non enim in animum

meum inducere possum, quod putet esse si-
bi certo falsam, & improbabilem tententiam
Divi Bonav. Scoti, & totius Scholę Scoti-
ficę: ergo iudicium illud ad lammum erit
ei probabilius; & tamen, quod bene confi-
teatur, & quod det materiam sufficientem
pro confessione, est practicę certum moraliter:
ergo intelligere debet quomodo ad ju-
dicium speculativum incertum, seu proba-
bile, aut probabilius, sequi possit dictamen
certum de bonitate actus; nam certus est se
honestę operari, confitendo fricationem
speculativę tantum ei probabilem, aut pro-
babiliorē de malitiā.

N. Denique contra hunc doctum Theolo-
gum stant omnia, quę dedi contra Tutori-
tas, aut Probabilioritas, immo magis pre-
munt, cum omnem probabilioritatem reji-
ciat, & obliget ad habendum semper certi-
tudinem moralem speculativam de honestate
objecti, ut honestę, & sine peccato ope-
remur. Tandem ejus doctrinę resistit Ale-
xander VIII. damnans, non satis esse proba-
bilissimam: ergo saltem, ut sine peccato ope-
remur, satis est probabilissima, nec necesse
est, ut sit moraliter certa.

§. II.

*Enervantur Responsa, quę Riccius nostris
argumentis exhibet.*

S U M M A R I U M.

*Negat opinioni probabili convenire prudentiam,
n. 26.*
*Damnata ab Innoc. XI. Confusio probabilitatis
prudenter agit, ibid.*
*Prudentia semper se habet ad practicę verum;
et si non ad speculativę, n. 27. 28.*
*Opinio practica certo probabilis de non peccato
est cum peccato impossibilis, n. 28.*
*Opinans ex gravi fundamento de non peccato,
non formidat de peccato, n. 30.*
At nostram doctrinam esse novam, n. 31.
*Difficile discernere inter probabiles probabilio-
rem; non ita probabilem a non probabili, n.
34.*
*At nos non distinguere certitudinem moralem
ab evidentia, n. 35.*
Ostendo falsitatem, n. 36. 37. 38.
*Cur nos damus certitudinem iudicio reflexo; non
ita omni opinioni directę? n. 38.*
*At licitum docere omnem probabilem in specu-
lativeis, non in moralibus, n. 39.*
*Quam sit invincibilis nostra paritas, vel non li-
cere in speculativis; vel licere in moralibus,
n. 40. 41. 42.*
*In Universitatibus opiniones non defenduntur ut
Tom. III.*

verse, n. 42.
Nego licere sequi probabiliorem, n. 43.
*Si non licet sequi probabiliorem ob peccati peri-
culum, sequenda erit semper tutior, et si non
probabilis, n. 44. 45.*
*At tam facile cognosci, quę opinio sit certa; ac
quę certo probabilis, n. 46.*
*Cur sit per me facilius discernere certo probabi-
lem a non probabili; quā probabiliorē in-
ter probabiles? n. 47.*
*Juxta me semper necessaria certitudo moralis
ethica, non speculativa, n. 48.*
*At suam sententiam moraliter certam, non no-
stram, n. 49.*
*Riccius uti debet nostrā doctrinā, ut suam de-
fendat, ibid.*
*Negat magis piam de Desparā esse moraliter
certam, n. 50.*
*Quin vult hodie in eodem statu esse quo antea,
ibid. & n. 51.*
Rejicio à n. 52. ad 57.
*Aliud est aliquid esse in materiā fidei; aliud
quod sit fide Divinā credendum, n. 56.*
*At quod Pape non vetent, ut quis opinetur in
sua mente oppositam minus piam, & damna-
tas, n. 57.*

Superest ut ejusdem docti Theologi re-
sponiones ad nostra argumenta ponde-
remus.

Respondet 1. cap. 5. n. 1. ad nostrum ar-
gumentum, quod omnis opinio probabilis
practicę sit iudicium prudens; ait, inquam,
quod cum in questione sit, an operari ex
opinionē probabili sit operari prudenter,
malē ponitur in definitione id, quod opposi-
ta sententia negat. Negat autem, tum quia
prudentia non se habet contingenter ad ve-
rum, & falsum, ut opinio: ergo opinioni
non convenit prudentia; tum quia nullus
operans cum æquali spe utilitatis, ac timore
damni operatur prudenter; sed operans ex
opinionē probabili ita operatur: ergo non
operatur prudenter; & ideo Innocentius XI.
damnavit, quod dum agimus cōfisi probabilitate,
prudenter agimus: tum quia et si opinio pro-
babilis nitatur fundamento gravi, est tan-
tū grave respectu fundamenti, cui nititur
suspicio, aut conjectura; non autem est gra-
ve, quantum ad removendum peccati peri-
culum; sola enim certitudo moralis est tale
fundamentum.

Sed contra 1. quia, qui recedit à defini-
tione communissimā omnium, ut alium im-
pugnet, non impugnat questionem, sed
acerem verberat: ergo cum definitio com-
munissima omnium tam Probabilistarum,
quā Probabilioristarum, & Tutoristarum
sit,

sit, quam nos dedimus, immerito, ut sententiam de licito usu certae probabilitatis impugnet, aliam Probabilis definitionem fingit, & contra nostram insurgit. Etenim impugnans licitum probabilitatis usum, non debet impugnare opinionis probabilitatis definitionem, sed hanc supposita, ostendere debet ejus usum esse illicitum; eo modo, quo pessime, illicitum in peccato mortali Sacramenti usum impugnet, impugnans communem peccati mortalis definitionem. Quæro igitur, an admissa communi opinionis certæ probabilitatis practicæ definitione, sit licitus ejus usus? si est, habemus intentum: si non est, in causa erit, quia per opinionem probabilem aliud per nos, aliud per Adversarium venit: ergo non impugnat licitum probabilitatis usum.

N.
28.

Contra 2. quia, quod nostra definitio sit optima, patet ex infolitate rationum, quas trahit; nam prudentia se habet semper ad verum practicæ, & contingenter ad verum, & falsum speculativè, alias nec moraliter certa erit prudens, quia esse potest speculativè falsa: tum quia falsum est, quod operans ex opinione probabili, operetur cum æquali spe utilitatis, ac timore damni; nam opinio certæ probabilitatis practicæ est omnino impossibilis cum prudenti formidine peccati; nisi arguens velit, simul existere duo judicia probabiliter opposita, quod repugnat: tum quia Innocentius damnavit tantum, quod *confusus opinioni tenuiter probabiliter prudenter agat*; non autem damnavit dicentem, quod prudenter agat *confusus certæ absolutè, & relativè gravi probabilitati*: tum quia falsum est, quod fundamentum opinionis probabilitatis sit tantum grave relativè ad fundamentum, cui suspicio, & conjectura nititur; nam est absolutè, & relativè ad fundamentum oppositè grave, & est adeo grave, ut opinio certæ probabilitatis practicæ de non peccato, sit impossibilis cum peccato; est enim impossibilis cum contradictoriâ opinione certæ probabilitatis, aut probabiliori de peccato.

N.
29.

Respondet 2. n. 4. ad hoc nostrum argumentum, quod opinans non dubitet, adeoque non teneatur eligere tutius; respondet, inquam, opinantem non manere suspensum, habere tamen formidinem, & habere debere de peccato, & ideo ex motivi non valentis causare certitudinem moralem insufficienti, manere quodammodo dubium; cum autem licitum non sit operari cum formidine, aut debito formidinis peccati, ideo non licet sequi opinionem probabilem; quod si quis omne dubium pellat, hoc non erit ex

ratione, sed ex voluntate; ergo perinde erit, ac non curare de peccato.

Sed contra; quia opinans nec habet dubium peccati, quia opinatur; nec habet formidinem prudentem, quia ex certo prudenti fundamento de non peccato opinatur; ergo ad summum habet imprudentem formidinem de peccato.

Respondet 3. n. 5. ad nostrum argumentum, quod nisi licitus esset usus probabilitatis, peccassent omnes Doctores, qui eam admiserunt, quod dici non potest: respondet, inquam, nostram doctrinam esse novam, & contra Scripturam, & Canones; non ita doctrinam de omnimoda necessitate certitudinis moralis.

Sed contra, tum quia hæc gratificatur; tum quia incredibile est tot extreme sanctos, & doctos non agnovisse eos Scripturam, & Juris textus, contra quos ita probabilitas; immo agnovisse potius, quod necessitas certitudinis moralis pro quolibet operatione stet: contra modum operandi sapientiorum Ecclesiae Doctorum, contra naturæ humanæ in rebus incertis cognoscendi cognitionem, contra bonam de alienis opinionibus, & humilem de propriis estimationem.

Respondet 4. n. 6. ad argumentum, quod N. esset onus intolerabile, si probabilitas, tutius, aut moraliter certum de re agibili investigandum esset: respondet, inquam, quod sicut præcedens argumentum consilium fuit, ita hoc consilium quieti Probabilitatum, ne inquirendo fatigetur. Addit per Doctores maxime recentes, qui tantum defudant in speculando opiniones probabiles, improbables, probabiliores, tutas, non tutas, nullum superaddi onus, si non more probabiles, sed veræ, & certæ moraliter sententiæ doceantur.

Sed contra, tum quia sicut juxta nos nullus, qui veras, & moraliter certas cognoscit sententias, nullus, inquam, est, qui non teneatur ad illas, ita nullus est, qui in omni opere agibili sciat semper certitudine morali verum; quia difficile ut plurimum est inter certæ probabiles discernere certæ probabiliorem; e contra non ita discernere certæ probabiles à non certæ probabilibus: ergo obligare ad illud est obligare ad impossibile; obligare ad hoc est obligare ad certæ necessarium.

Respondet 5. ad hoc argumentum, quod N. in moralibus haberi sæpe non possit certitudo moralis; respondet, inquam, certitudinem ortam ab evidentiæ sæpe repugnare; non ita certitudinem moralem, quæ est media inter

inter probabilitatem, & evidentiam, & eam inquit non agnovisse, aut non cognoscere voluisse Probabilitatem.

N. 36. Sed contra; quia nil magis tritum apud Probabilitatem, quam certitudo moralis contradistincta ab evidentiâ; sepe enim dicunt opiniones aliquas esse moraliter certas: rursus dicunt certitudinem moralem excludere tantum prudentem formidinem; at evidentiam moralem excludere etiam imprudentem: at in materiâ fidei dicunt esse moraliter certum nostra mysteria esse vera; & negant esse evidens quod sint vera; plurimi enim Probabilistæ sunt valde eminentes Theologi, & insigniores omnium Scholarum Doctores, quibus nec lux, nec Author lucis deest. Nec verò Probabilistas tantum carpit, quin omnes, & præcipuum certitudinis moralis Assertorem Fagnanum; ait enim n. 8. loquens de naturâ certitudinis moralis, quod quantum video, neglectum, vel negligenter est præstitum à pluribus, & ab ipso Fagnano non satis dilucide, & exactè traditum.

N. 37. Quare n. 8. ait aliud esse leve indicium, seu argumentum, aliud opinio probabilis; aliud certitudo moralis, aliud evidentia. Leve indicium generat conjecturam. Opinio probabilis nititur fortiori motivo, & quia est insufficiens, vel propter aequalia, aut ferè aequalia motiva opposita, ideo habet formidinem de opposito. Certitudo moralis habet, vel motivum vehemens, seu violentum, vel plura motiva probabilia, nulla tamen habet aequalia motiva in contrarium, & multo minus fortiora. Evidentia habet talia motiva, quæ necessitant intellectum. Et n. 9. subdit, quod certitudo moralis habeat, vel unicum motivum vehemens, & violentum, vel plura probabilia. Deinde objicit sibi non bene explicari certitudinem moralem: & respondet, quod in materiâ morali, & legali dari non possint exactæ definitiones, ut in physicis; ethica enim, ut ait Arist. procedit pingui quâdam Minervâ, & inde multa remittuntur iudicio prudentum. Tandem interfectatur Probabilistas dicens, mirandum esse, quod cum sententias directas revocent ad probabilitates, iudicio suo reflexo dant certitudinem moralem privilegio speciali, quasi aliæ veritates non possint certo moraliter deduci ex suis principiis.

N. 38. Sed contra 1. quia si certitudo moralis est, quæ habet motivum vehemens, aut multa probabilia, ita tamen, ut nulla habeat aequalia in contrarium, eo ipso confunditur probabilioritas cum certitudine morali; illa enim nititur motivo vehementi, & non ha-

bet motiva aequalia in contrarium; atque adeo dum docet necessariam esse certitudinem moralem, docet necessariam esse probabilioritatem. Contra 2. quia ex hoc sequitur, quod paucissima erunt moraliter certa, quia pauca sunt, quæ non habeant contra se motiva ferè aequalia; atque adeo dum obligat semper ad moraliter certam, obligat plerumque ad impossibile, aut ad habendum iudicium erroneum, quatenus omnis operans debet supponere se habere iudicium moraliter certum directum de non peccato. Ad do, dum ait in ethica plura remitti ad prudentum iudicium, eo ipso fatetur prudentiam niti falso, (quod tamen n. 1. negaverat) nam negare non potest prudenter sepe sibi contradicere: ergo prudens alterutrum iudicium est falsum. Admiratio autem illa, quod Probabilistæ dant certitudinem moralem iudicio reflexo, non autem veritatibus directis, oritur ex non penetratione materiæ; ideo enim iudicium reflexum de licito usu (quod tamen non est nisi unum unitate specificâ) est moraliter certum, quia nititur argumentis certis, & penè insolubilibus; ideo autem propositiones directæ, quæ tot sunt, quot materiæ controversiæ, non sunt moraliter certæ, quia similibus argumentis non nituntur, & post diuturnum hinc inde propositionum directarum examen, certo constat neutram esse moraliter certam, & utramque non esse nisi probabilem, sive æqualiter, sive inæqualiter.

Respondet 6. ad nostrum argumentum, N. 39. quod sicut in speculabilibus licet docere quamlibet probabilem, ita in moralibus licebit operari juxta utramque probabilem: respondet, inquam n. 10. negando paritatem, quia in opere ex opinione probabilis adest periculum peccati, non ita in speculatione. Addit, quod si in speculabilibus Doctores docent ut probabile, quod reverà est tale, non peccant, ut accidit in Universitatibus, & Cathedris, & Doctoribus opposita docentibus, quatenus quælibet sententia defenditur, ut probabilis; si autem doceant ut certum id, quod est tantum probabile; vel doceant probabile, relicto probabiliori, ait se nescire, an excusari possint à peccato deceptionis discipulorum, ut innuit S. Bonav. in S. Bonav. 2. dist. 7. art. 3. qu. 1. n. 52. & ex eo Fagnanus n. 113. Denique subdit aliquos ex affectu erga suum Doctorem, aut ex aliâ animi dispositione ita affici, ut quod est pure probabile, videatur illis certum.

Sed contra 1. quia hoc nostrum argumentum est invincibile ab Adversario: vel enim in speculativis, quoties neutra pars est certo mora-

moraliter vera, licet sequi quamlibet ex æquè probabilibus, vel non? Si non licet; ergo pessimè institutæ sunt Universitates; & omnes Doctores docentes opinionem speculativè tantum probabilem, quoties neutra est moraliter certa; peccabunt: ut enim operans probabiliter malum peccat juxta Adversarium; ita docens aliquid, quod est probabiliter falsum, peccabit juxta me; nam non minus malum est error voluntarius respectu intellectus, quàm malitia respectu voluntatis. Si licet; ergo etiam in moralibus, nam vel utrobique tam in speculativis, quàm in moralibus est periculum peccati, vel nulli; si enim exponere se periculo operandi malum, est peccare; exponere se periculo docendi falsum erit etiam peccare; vel si hoc non est peccatum, ut non est, ita nec illud.

N.

41.
Riccius.

Contra 2. quia ex hoc ipso deducitur impossibilitas practica doctrinæ Riccii; si enim post indefessum tot sæculorum examen neutra pars ex speculativis apparet moraliter certa, esto toties hinc inde disputatum sit, & quod caput est, in innumeris sententiis; quomodo in opinionibus moralibus, quæ non adeo controvertuntur, dabitur certitudo moralis pro aliquâ parte?

N.

42.

Contra 3. quia in Universitatibus sententiæ non defenduntur ut probabiles, sed sententiæ probabiles defenduntur ut veræ; nullus enim nisi rarissimè impugnare solet probabilitatem sententiæ oppositæ, sed veritatem. Quæro igitur, quomodo defendens aliquam sententiam speculativam probabilem prudenter operetur? Si enim dixerit operari prudenter, quia certum est, quod liceat defendere omnem opinionem speculativam probabilem, hoc ipso recurrit ad judicium reflexum certum de licità defensione cujusvis opinionis speculativæ probabilis: ergo licebit quoque Probabilistis recurrere ad judicium certum reflexum de licito usu operandi juxta probabilem: si autem dixerit, quod opinio speculativa probabilis sit per se ipsam judicium prudens, hoc ipsum dici poterit de opinione practicè probabili. Denique si in Universitatibus defenduntur sententiæ speculativæ, ut probabiles, & hoc absque ullâ culpâ, immò cum laude, ut tales sunt, doceri possunt; cur etiam non licebit operari cum solo judicio de probabilitate opinionis practicæ, suspensio judicio de ejus veritate, ut accidit, dum docemus speculativas? Hinc patet nil trahi posse à Riccio contra Probabilitas, quod non infringatur paritate liciti usus docendi omnem sententiam probabilem speculativam.

Riccius.

N.

43.

Respondet 7. ad nostrum argumentum,

quod si non licet sequi probabilem, nec licet sequi probabiliorē, quia in hujus sequelâ adest sæpe formido, & periculum peccati: ergo tenebimur semper ad tutiorem, in quâ nullum est, hoc autem est nimis durum: respondet, inquam n. 12. numquam licitum esse sequi probabiliorē, nisi sit moraliter certa: ergo tenemur, inquit, ad moraliter certam, non autem ad tutam, in quâ nullum sit peccati periculum. Hinc si opinio docens non esse sub mortali recitandum Matutinum ante Missam sit moraliter certa, non teneor sequi opinionem tuentem eam obligationem, esto sit omnino tuta; nec teneor credere me peccare omitendo Officium ante Sacrum; quia, inquit, homo tunc optimè agit, quando juxta rectam rationem agit: sed opinio eximens nos ab eâ obligatione est certa moraliter, ut supponitur: ergo rectissime juxta eam operamur, & oppositum dependet ex conscientia scrupulosa, quæ sananda est, non fovenda.

Sed contra 1. quia si peccati periculum est N. unicus Adversariorum Achilles, quo variè 44. formato contra nos utuntur, ostendentes ex eo non licere sequi probabilem, immò nec probabiliorē, ut vult Riccius, nisi sit moraliter certa; quomodo nunc hoc argumentum contemnit? Ut enim considerans probabilem, aut probabiliorē negat eas nos sequi posse, sed unicè nos licet sequi posse opinionem moraliter certam, quia in probabili, & probabiliori sequendo exponitur homo periculo peccati: ita dico ego, quod comparando opinionem tutam, et si non probabilem, (quantò magis si probabilis sit) cum opinione moraliter certâ, tenebimur ad tutam, et si non probabilem, & deferere moraliter certam; quia in tutâ et si non probabili nullum est periculum peccati, nec materialis, nec formalis, ut patet in sequente opinionem obligantem ad Officium ante Sacrum; recitans semel nec materialiter, nec formaliter peccabit, quia sequitur tutum: contra in moraliter certâ est periculum peccati saltem materialis, ad quod vitandum affirmat Riccius cap. 4. dari obligationem.

Contra 2. quia dum dicit non recitantiem N. Officium ante Sacrum rectè agere, quia juxta 45. rationem, nempe juxta sententiam moraliter certam de non recitatione: dicam ego, ut ipse dicit nostris argumentis; dicam, inquam, hanc maiorem, qui agit juxta rectam rationem, rectè agit, esse veram; hanc autem minorem, non recitans agit juxta rationem, nempe juxta opinionem moraliter certam de non recitatione, esse falsam: falsum

sum enim est, quod sequens moraliter certam in conflictu tutioris probabilis, aut non probabilis, sequatur rectam rationem; ut enim ipse Riccius contra nos negat, quod sequens probabilem, aut probabiliorem sequatur rectam rationem, quia semper adest in illis formido peccati, & quia juxta ipsum judicium probabile, aut probabilius de non peccato non est prudens: ita ego negabo, quod judicium moraliter certum de non peccato, stante opposita opinione omnino tuta, sit judicium prudens, & quod illud sequens sequatur rectam rationem. Ecce quomodo, nisi nostra argumenta judicet optima, locus non est ei, ut solvat argumenta contra eum adducta. Ecce nostris untur solutionibus, ut se liberet ab argumentis, & nisi illis utatur, non se liberabit, & concedere debet, non esse licitum sequi judicium moraliter certum de non peccato formali, stante opposita omnino tuta tam de peccato formali, quam de materiali; nam sequens opinionem moraliter certam de non peccato formali in omissione Maturini ante Sacrum, exponit se periculo peccati materialis, si forte datur obligatio recitandi ante Sacrum, ut asserit sententia opposita omnino tuta, sive probabilis, sive non probabilis.

N. Respondet 8. ad argumentum insinuat-
46 tum à Caram. quod obligantes sequi semper
Riccius, probabiliores, aut certam, accedant Janle-
Caram, nio, quatenus sepe est impossibile scire, quæ
Jan'cu, sit probabilior, aut certior: respondet, inquam
Fagnan, n. 15. ex Fagnano, confundi debere ita argu-
gentes, quatenus stant contra Scripturam, & PP. requirentes certitudinem moralem honestatis ante operationem. Addit non minoris esse laboris investigare quæ opinio sit probabilis, aut non probabilis, quam quæ sit probabilior, & quæ certa: ut autem facile nos sudamus in illo, ita longè facilius in hoc.

N. Sed contra 1. quia longè facilius est dis-
47 cernere inter contraria, quam inter similia: sed probabile, & non probabile sunt contraria; probabile, & probabilius sunt magis similia: ergo longè facilius est discernere inter illa, quam inter hæc: ergo nulla responsio. Addo Authores optime sudare in illo, ut triticum a zizaniis secerant; ergo illud præstandum est. Contra 2. quia nemo negat necessariam certitudinem moralem prudentialem honestatis, immò hanc supra ostendi inesse cuique judicio certo probabilis, vel, ut Reflexista docent, inesse syllogismo reflexo; quod negamus, est, necessariam esse certitudinem moralem speculativam honestatis, ut rectè operemur. Contra 3. quia
Riccius, det nobis, si potest, Riccius Catalogum

opinionum probabiliorum, aut moraliter certarum: immò sicut non potest inter speculativas cum texere, ut experientia, & inductio inter Universitates, & Scholas oppositas suadet; ita nec inter morales: si ergo non potest, eo ipso obligans semper ad non nisi moraliter certum, aut probabilius obligat ad impossibile.

Respondet 9. ad argumentum reflexum, N. quod sententia docens licitum usum proba-
49 bilium, sit longè probabilior sententiæ ne-
Riccius, gante: ergo ea sequenda est: respondet, inquam n. 16. esto sit extrinsecè, non tamen est intrinsecè probabilior; quia negans licere, est longè probabilior; cum nostra argumenta sint valde levia, & in multis peccent. Sed contra; quia adeo solida sunt, ut necesse sit Adversarios iidem uti, ut suam conclusionem intactam servant, & ut solvant instantias, quas contra illos armamus; nisi enim ea solutione utantur, quæ nos solvimus eorum contra nos argumenta, numquam se liberabunt à nostris instantiis. Rursus ut propriam tueantur, debent Adversarii uti argumentis, quibus nostram probamus: ergo vel propriam sententiam negare debent, si negant nostram; vel nostram tenere, si tenent suam; implicat enim, ut eorum sententia sit vera, nisi nostra sit vera: & si nostra deobligans à probabiliori, & à moraliter certo, & statuens satis esse certò probabile practicum, est vera; eo ipso obligans ad illa, & respiciens istud, est sententia falsa.

Demum ad nostrum argumentum, quod N. Pontifices sepe in materia fidei, & morum
50 secuti sunt probabile, ut constat vel ex solâ
Riccius, Bullâ in favorem Deiparæ sine labe conceptæ; est enim tum in materia fidei, *Omnes in Adâ peccaverunt*; tum in materia morum, quia respicit cultum Deiparæ, qui non fundatur, nisi in opinione purè probabilis de Immaculatâ Conceptione; non enim opposita docens in peccato conceptam est certo falsa; alias Pontifices damnaissent de mortali Doctores stantes pro labe Deiparæ: non damnarunt autem: ergo &c. Respondet n. 18. opinionem faventem Deiparæ sine labe conceptæ non esse moraliter certam, quia vel est talis ante Bullas faventes eidem piæ opinioni, & cultui eam sequenti; & hoc non, quia Scholarum Principes steterunt pro negativâ; & solus Scotus est, qui cum aliquo favore cœpit favere piæ opinioni: vel est talis post easdem Bullas? & hoc non, quia iidem Pontifices faventes piæ opinioni, & approbantes cultum, & indulgentius ditantes Deiparæ sine labe conceptæ cultores, declarant,

clarant, se nullum intendere opinioni contrariæ præjudicium inferre, sed in eo statu relinquere, quo antea: ergo pia opinio per Bullas non est facta moraliter certa, alias præjudicium illatum fuisset oppositæ.

N. 51. Quare, ait n. 19. distinguendum esse; duo enim affirmat sententia pia: primum, quod non sit contra Scripturam: secundum, quod sit vera; quæ duo non sunt idem, nec unum sequitur ad aliud; non enim ex eo quod non sit contra Scripturam, inferitur aliquid esse verum. Primum ait esse moraliter certum; nisi enim esset moraliter certum, quod sententia pia non sit contra Scripturam, festum Conceptionis institui non potuisset; ut enim non caret peccato facere aliquid, de quo probabiliter dubitatur an sit peccatum; ita nec caret peccato affirmare aliquid, & celebrare, de quo probabiliter dubitatur, an sit contra Scripturam; est enim exponere se periculo hæresis: ergo est certum moraliter, quod sententia pia non sit contra Scripturam. Quod autem non sit moraliter certum, quod sententia pia sit vera, constat; quia aliter conciliari non potest cultus à Pontificibus delatus Immaculatæ Conceptioni, cum hoc ipso quod nullum allatum sit sententiæ oppositæ præjudicium.

N. 52. Sed contra 1. quia incredibiles sunt angustie, in quas sponte se conijciunt Anti-Probabilistæ, & multo magis Riccius, qui necessariam putat semper ad rectè operandum certitudinem moralem speculativam de honestate operationis, quoties hoc Deiparæ argumentum contra eos instituitur: vel enim sententia pia est moraliter certa; & sic opposita negans erit certò falsa, & grave præjudicium inferetur sententiæ oppositæ: vel est tantum probabilis, aut probabilior? & sic etiam sententia opposita: ergo in materia fidei, & morum licet sequi probabilem.

N. 53. Contra 2. quia esto verum sit, non inferri ex eo, quod aliquid non sit contra Scripturam, esse verum, attamen si aliqua veritas universalis tradatur à Scripturâ, & ab eâ eximatur persona aliqua particularis, illammet ipsæ rationes, quæ eam personam eximunt, & exemptam ostendunt, illæ ipsæ rationes, eâ certitudine, quâ eximunt, probant oppositum: ergo si per Riccius est moraliter certum, quod Deipara sit exempta à textu universali ob peculiare rationes; & si eadem rationes probant certò moraliter Deiparam esse à textu universali exemptam, consequenter certò moraliter probant oppositum, nempe Deiparam esse sine labe conceptam: ergo licet verum sit non valere ab eo, quod aliquid non sit contra Scripturam,

illationem ad affirmandum illud idem esse verum; attamen in hoc casu, in quo non agitur nisi materia fidei, nempe an Deipara sit, vel non sit sine labe concepta, & juxta Riccius ob peculiare rationes est moraliter certum non esse contra Scripturam asserere Deiparam sine labe conceptam, eo ipso est moraliter certa ob easdem rationes hæc veritas, *Deipara est sine labe concepta*: ergo inaniter distinguit, & dicit, quod sit certum moraliter sententiam piam non esse contra Scripturam, non sit autem moraliter certum sententiam piam esse veram. Vid. d. 8. n. 386. & d. 10. a num. 233. ubi Riccius impugno; cum pia opinio sit certissima.

Contra 3. quia dicendo esse moraliter certum sententiam piam non esse contra Scripturam, eo ipso inferit præjudicium sententiæ oppositæ; hæc enim totam vim fundat in Scripturâ, & quia putat contra Scripturam, ideo inferit esse falsam: ergo contra si sententia pia non est contra Scripturam, eo ipso est vera. Rursum dicendo non esse moraliter certum, sententiam piam esse veram, eo ipso dicit, quod hæc veritas, *Deipara est sine labe concepta*, sit tantum probabilis: ergo licet sequi probabile in materia fidei; & quia in sententiæ piæ veritate fundatur cultus, eo ipso licet etiam sequi probabile in materia morum; atque adeo, dum eo duplici dicto, putat per unum se non inferre præjudicium sententiæ neganti Deiparam sine labe conceptam; & putat per alterum se defendere ab argumentis Probabilistarum, neutrum præstat, immò oppositum: nam dicendo esse moraliter certum, quod sententia pia non sit contra Scripturam, inferit præjudicium sententiæ affirmanti esse contra Scripturam: dicendo esse tantum probabilis, quod sententia affirmans sine labe conceptam sit vera, eo ipso tuetur, quod in materia fidei, atque adeo morum defendi possit sententia probabilis.

Contra 4. quia sicut dicit sententiam N. piam adhuc post Bullas Pontificum non esse moraliter certam, ne injuriam inferat Scholarum Principibus, qui olim docuerunt oppositam, quomodo sententiam docentem licere usum probabilitatem, in quam unanimes venerunt, postquam ex professio tractari coepit, omnes omnium Scholarum, in aliis plerisque sibi oppositarum, insigniores Doctores; quomodo, inquam, audebit vocare certò falsam, & tam grandem autoritatem despiciere? quæ si confutatur cum autoritate sententiæ affirmantis Deiparam in peccato conceptam, longè maior est; longè enim plures, eosque doctissimi,

eternâ, & pietate celeberrimos numerat pro
se Doctores sententia affirmans ulum proba-
bilitatem, quàm numeret sententia affir-
mans Deiparam in peccato conceptam.

N. 56. Contra 5. quia si sententia affirmans Dei-
param sine labe conceptam est tantum proba-
bilis, aderit periculum falsitatis, & cul-
tus eam falsitatem supponens erit materiali-
ter malus; ab hoc autem Riccius numquam
se liberabit, etsi dicat, quod illud periculum
contemnitur, quia adest laudabilis, & pius
erga Deiparam voluntatis affectus; quod
bonum longè præponderat periculo illius
mali intellectualis: Contra enim est, quia
non tantum adest periculum mali intelle-
ctualis, quod est falsitas, sed etiam pericu-
lum mali moralis, nempe honor, & cultus
omnino indebitus Deiparæ, si non est sine
labe concepta: tam enim peccatur non ho-
norando, quando honor debetur, quàm pec-
catur honorando, quando honor non debe-
tur: ergo sicut licet sequi sententiam proba-
bilem de Immaculatâ Conceptione, & benè
sequimur, nec hoc negari potest, etsi adit
periculum falsitatis, & cultus indebiti, &
immeriti, seu peccatum materiale intelle-
ctus, & voluntatis, cur non in aliis materiis?
Rursus sicut in hac materiâ non datur præ-
ceptum vitandi peccatum materiale intelle-
ctus, & voluntatis, ita nec in aliis; immò
sicut ibi illud præceptum, si fortè datur,
quia tamen non est certum, non obligat, ita
nec alibi, quia si fortè datur, certò non con-
stat. Nec dici potest articulum Conceptionis
non esse materiam fidei: est enim in co-
sensu, quo omnes intelligimus, quatenus est
materia definibilis, & habet fundamentum
in Scripturâ; hoc enim vocamus materiam
fidei; etsi non sit materia fidei in hoc alio
sensu, nempe, quod sit definita, & creden-
da de fide.

N. 57. Contra 6. quia dum Riccius dicit n. 22.
quod Pontifices unice vetuerint, ne quis vo-
ce, aut scripto doceat sententiam non piam;
non autem ne quis hanc intus suâ in mente
teneat, quod idem dicit de damnatis ab Ale-
xandro VII. & Innoc. XI. quod unice pro-
hibuerint, ne quis eas doceat, defendat, edat;
nô autem, ne quis mentaliter eas teneat; dum
hæc, inquam, dicit, eo ipso approbat prin-
cipium, quod alibi rejicit, nempe, quoties
lex non constat, non datur: sed lex damnans
ne quis mentaliter eas damnatas teneat, non
constat; ergo non datur.

Contra 7. quia dum dicit, quod quoties
Pontifices dispensarunt, fuerunt moraliter
certi id sibi licere, duo confundit; vel enim
Papæ fuerunt semper moraliter certi de ob-

jecto; & hoc non, quia fides adhibita doctis-
simis, ac piis viris non dat certitudinem mo-
ralem speculativam de veritate rei, cum il-
lis plerumque opponerentur alii æquè do-
ctissimi: ergo Papæ non semper fuerunt mo-
raliter certi de veritate directâ rei: vel fue-
runt semper certi moraliter reflexè, quate-
nus est moraliter certum licere, quod viri
doctissimi dicunt verum, sive probabiliter,
sive probabilius illud dicant? & sic manus
dat Probabilistis Reflexistis.

SECTIO II.

*Vult quod sequens minus probabilem dubitare
debeat de peccato; & quod iudicium refle-
xum impossibile, & inutile sit.*

§. I.

Ejus Fundamenta.

SUMMARIUM.

*Ait ex jure esse peccatum operari cum scrupulo
peccati, multo magis cum opinione probabili
peccati, n. 58. 59.*
*Ait quod iudicium directum incertum non possit
dare certitudinem reflexo, n. 61. 62. 63.*
*Ait nostram doctrinam, quod quis possit esse cer-
tus de honestate formali, quin sit de objectivâ,
destruere regulam, Tenet certum, n. 64.*
*Ait nostrum principium, Licet operari juxta
probabilem, esse falsum, tantum abesse, ut
sit certò verum, n. 65.*
*Ait quod nisi asseratur revelatio, numquam cre-
det, quod prudenter agat, qui sequitur pro-
babilem, n. 66.*
*Ait certitudinem nostri principij esse purè volun-
tariam, & ex libidine, n. 68.*
*Voluntas non nixa rationi est libido, ait S. Aug.
ibid.*
*Aristoteles ait, quod idiotæ facile pronuntiant,
ibid.*
*Cur S. Augustinus vocetur à Nebrigenſi Acade-
micus? Ibid.*
*Ait dari præceptum vitandi peccata materialia,
n. 69.*
*Ait legem vetare, ne fiat, non verò, ne culpabi-
liter fiat: & mirandum, quod oppositum af-
firmemus, n. 70.*
*Ait finem legis non esse removere culpas, sed re-
move peccata materialia, ibid.*
*Ait quod si peccata materialia vitanda non ef-
sent, nescientes legem, instruendi non essent,
n. 71.*
*Ait charitatem obligare, ut vitemus peccata ma-
terialia: & quod si vitanda non essent, nemo
dolere possit de peccato, ut est Dei offensâ, ibid.*
Ait de peccatis materialibus etiam invincibili-

ter patris dolendum, ibid.

Suadet exemplo Divi Augustini. D. Magdale-
na de Pazzis, & S. Theresie, & ex damna-
ta ab Innocentio XI. Licetum est gaudere de
parricidio, n. 72.

Ait Judaeos dolere debuisse de Christi D. morte;
est ea mors foret illis extrinsece probabilis,
quod non esset peccatum, n. 73.

Ait, ideo operantes rem malam, sub certitudi-
ne morali de non malitia, non dolere debere,
quia ea malitia non fuit libera: e contra in
Probabilistis, n. 74.

Ait vel licere Medico, Judici &c. usum minus
probabilis; vel nullam in materia licere, n. 76.

Ait bonitatem, & malitiam operis non pendere à
nostro judicio, sed à naturâ actus, ibid.

Ait in omni probabilitate esse peccati periculum,
n. 77.

Ait nos sape negare omnes probabiles esse tutas,
n. 78.

Ait quod sicut in rebus transitorijs non fidimus
probabilitati, ita nec in aeternis, ibid.

N. Afferro sub unicum intuitum rationes
58. M. Ricij ex Ordine S. Aug. qui cap.
M. Ric. 4. hæc habet.

Prima est; quia qui deliberatè vult exer-
cere opus, de quo probabiliter dubitatur,
vel dubitare debet, an sit peccatum, peccat:
sed operans ex opinione probabili exercet
deliberatè opus, de quo debet dubitare, im-
mò dubitat probabiliter, an sit peccatum;
ergo peccat. Maior est communis, & patet,
tum quia ita operans non curat de peccato;
tum quia ex cap. *Inquisitioni*. de Sent. excom.
Papa docet explodendam omnem conscien-
tiam ex credulitate levi, & temeraria de pec-
cato, seu de impedimento matrimonij, ut
actus conjugij sit licitus: tum quia ex cap.
Per tuas. 2. de Simoniâ, dicitur de Monacho
ordinato ab Episcopo, cognito post Ordine
susceptum, & credito ex aliquorum re-
latione ut simoniaco: dicitur, inquam, quod
Monachus (qui nec volebat in Ordine sus-
cepto ministrare, nec ad alios Ordines ab eo-
dem promoveri) possit in ordine suscepto
ministrare, etsi non ad superiores Ordines
ascendere; & suadet, ut conscientiam scrupu-
losam deponat: ergo si est peccatum facere
opus, quod ex scrupulo dubitatur pec-
catum, quantò magis ponere opus, quod ex
ratione probabili dubitatur esse peccatum?
Minor probatur; quia quoties probabiliter
tantum cognoscitur opus ut rectum, assen-
sus de ejus rectitudine non est certus, sed
cum formidine probabili de opposito etiam
probabili; eo enim ipso, quod rectitudo est
tantum probabilis, ejus oppositum est etiam

probabile, alias rectitudo esset certa: ergo
eo ipso quod rectitudo est tantum probabi-
lis opinanti, eo ipso formidat de probabili-
tate opposita: ergo operans ex sola probabili-
tate rectitudinis ponit opus de quo dubitat,
an sit peccatum; cognoscit enim utramque
probabilitatem: ergo manifestè peccat.

Nec dici potest 1. quod licet judicium de N.
rectitudine operis sit incertum, attamen judi-
cium reflexum fundatum in principis, quod
licitum sit sequi opinionem probabilem, seu
judicium directum incertum de rectitudi-
ne, illud, inquam, judicium reflexum sit
certum.

Contra enim est 1. ait Riccius n. 3. quia N.
hæc doctrina est omnino absurda; si enim 60.
esset intolerabile dicere, *operare cum dubio* peccati,
intolerabilius est dicere, *tene peccato*,
te non peccare in opere, quod est dubium, an
sit peccatum; illud enim est tantum contra
Dei timorem; hoc est contra lumen rationis:
sed nos dicimus hoc: nam judicium direc-
tum enuntiat illud opus non esse immune à
periculo peccati; judicium autem reflexum
dicit, quod non sit peccatum ponere illud
opus: ergo.

Contra 2. quia, ait, judicium directum N.
incertum non potest dare certitudinem judi-
cio reflexo: ergo si judicium directum non
liberat à periculo peccati, nec judicium re-
flexum liberabit.

Contra 3. ait, quia implicat in terminis N.
ut ideo certum sit illud opus fieri sine pec-
cato, quia incertum est ipsum non esse pec-
catum: sed hoc accidit in casu nostro; ideo
enim per judicium reflexum sum certus, il-
lud opus esse sine peccato, quia per judicium
directum sum incertus illud opus non esse
peccatum: ergo.

Contra 4. ait n. 5. *ad finem*; quia non ap-
paret, quomodo cognitio directa, vel retho-
rica transferre possit objectum de formaliter
bono in formaliter malum.

Contra 5. ait n. 6. & 7. quia si hæc nostra N.
responsio tenet, nempe quod operans ex 64.
probabili sit certus de honestate formali sui
actus, licet sit incertus de objectiva, sequi-
tur, quod omnia jura, & Scripturæ, & Pa-
trum dicta, quibus definitur, eligendum es-
se certum, & tutum, sint ridicula: num-
quam enim illa regula, *Tene certum, dimitte
incertum*, habebit locum: si enim adfuit in
omni dubio, & controversia pro utraque
parte rationes probabiles, utraque pars erit
reflexè certa, quod non peccat: ergo dicta re-
gula numquam habebit locum, quia juxta nos
semper in dubijs eligitur certum, quatenus
super quacumque probabilitate de rectitu-
dine

dine operis fundatur iudicium de non peccato in eo opere; hoc autem ita esse non potest. Ideo enim Jus definit, tenendum certum, omittendum incertum, quia pro certo habuit non posse in cognitione incertâ, seu purè probabili de honestate operis fundari iudicium certum de non peccato in eo opere: ergo multo minus propter oppositas probabilitates haberi possunt duo iudicia certa, quòd sive hoc, sive oppositum facias, immunis sis à peccato, cum alterutrum ex oppositis necessario in materiâ præcepti sit peccatum.

N. 65. Contra 6. ait n. 8. quia certitudo nostri iudicii reflexi derivatur à principio universali, quòd licet operari juxta probabilem: sed hoc principium est incertum, etsi daretur esse verum: ergo non possumus assumere illud tamquam certum. Hinc ait n. 10. quòd sit omnino vanum dicere, quòd certitudo in iudicio reflexo haberi possit ex reflexione supra motivum probabile, considerando illud esse probabile, & prudens; vanum, inquit, est, nam reflexio dare non potest motivo, quod non habet in se. Vel igitur illud motivum est prudens ante reflexionem; & tunc non est necessaria reflexio, ut possit ex illo prudenter, & tutò elici operatio; ut patet, quoties motivum est moraliter certum, & evidens, in quo casu, ut tutò operer, non est necessaria reflexio supra certitudinem, & evidentiam motivi: vel non est ex se prudens; & tunc reflexio nihil potest ei dare: quid enim est reflectere supra motivum probabile, nisi illud iterum considerare ut probabile? ut patet in cæteris omnibus: ut enim operatio sit fortis, iusta, temperans, non requiritur reflexio supra motivum considerando illud inducere ad actum fortem, & iustum, sed sufficit, ut à principio sit cognitum tale; quod idem accidit in actibus pravis: ergo inaniter dicitur, quòd reflexio supra probabilitatem motivi requiratur, & præster, ut illud sit prudens, & sit fundamentum ad prudenter operandum.

N. 66. Contra 7. ait n. 13. quia Probabilistæ non aliter probant, quòd liceat operari juxta probabilem, quàm quia operans juxta illam agit prudenter, & Deus nil amplius exigit à nobis; sed hoc est falsum; immò nisi asseratur revelatio, non est credendum: ergo.

N. 67. Contra 8. ait; quia dicere, quòd restitudo operis possit esse incerta, & tamen esse simul certum, quòd eliciens illud opus incertè honestum, sit immunis à peccato propter certitudinem hujus nostri principij, quòd liceat sequi probabile, est iterum assumere ut certum, quòd est incertum: rursum non est

Tom. III.

possibile, quòd operans sit certus se non peccare ponendo opus, quòd incertum est, an sit peccatum: ergo implicat, quòd adfit incertitudo de opere, an sit peccatum, & simul adfit certitudo, quòd non peccet illud exequens: ex. gr. implicat, quòd sit incertum, an dispensatus in carnibus possit cenare die jejuniij, & certum sit Titio dispensato in carnibus posse cenare die jejuniij: ex his, inquit, constat impossibilitas certitudinis ejus iudicij reflexi.

Subdit eam certitudinem non tantum esse N. impossibilem, sed, ut ait n. 14. esse merè 68. voluntariam; si enim certitudo ejus principij non est ex ratione, ut probatum est, erit tantum ex voluntate, ut Arist. dicit de ijs, qui adhærent suis opinionibus tamquam demonstrativis: cum autem voluntas non ducta ratione sit libido ex S. Aug. lib. 1. de libero arbitrio cap. 1. talis certitudo erit ex libidine. Quòd autem sit merè voluntaria, suadet n. 15. hac ratione: quia motiva æquè, aut terè probabilia simul applicata eidem intellectui nullum possunt causare assensum; immò se invicem impediunt: ergo cum non detur ratio, cur potius assentiatur huic, quàm illi, tota determinatio est à voluntate, quæ est libera inter media æqualia eligere hoc præ illo, ut docuerat lib. 2. de Act. hum. cap. 12. & ideo Arist. dixit, quòd ad pauca respicientes facile enuntient, id est, se determinent ad assensum, quia non considerant omnia; contra viri cordati stantes inter equalia motiva solent omnem assensum suspendere, ut singulariter fecit S. Aug. qui propter hoc ab Antonio Nebrigenfi vocatus est discipulus Academiæ nil affirmantis; & à Secundino Manichæo dictum est, quòd S. Aug. armatus est contra omnia, assermet verò nihil; & à Luthero, quòd ubique disputet, nusquam assermet: ergo iudicium illud certum reflexum, quòd Probabilistæ formant supra unam partem contradictionis inter æquales probabilitates, est merè voluntarium. Addit n. 16. certitudinem principij reflexi de licito usu esse temerariam, nam procedit ex inconsiderantiâ motivorum, quæ movent in oppositum. Confirmat; quia incerta pro certis, aut falsa pro veris habere, est error ex S. Aug. sed nos eo iudicio reflexo tenemus ut certam restitucionem operis, quæ, ut deducitur ex principijs probabilibus, est incerta: ergo erramus, & quidem voluntarie.

Secunda ratio est n. 17. quia quando Probabilistæ dicunt licitum sequi probabilem, formando iudicium reflexum, quòd operando juxta illam nullum admittatur peccatum;

Kk

tum;

tum; vel intendunt, quòd opus factum juxta illam non sit malum; vel etsi sit in re malum, non sit tamen imputabile ad culpam, illud operanti? Primum non subsistit; quia opus esse in se malum, vel non esse in se malum, non pendet à nostris probabilitatibus, multo minus à judicio reflexo, sed unice pendet à conformitate actus cum lege, & ideo etiam in ignorantibus invincibiliter legem reperiuntur opera mala maioris malitiae, ut patet ex S. Aug. ergo si actus habet

S. Aug. ex se malitiam, non possunt nostra motiva probabilia eam ab eo tollere; alias motiva contraria probabilia transferrent actum de malo in bonum, & e contra: ergo ad summum dici potest, quòd opus illud, etsi ex se malum, non sit imputabile ad culpam operanti ex motivo probabili de ejus bonitate; & ad hoc fortè valere potest judicium illud reflexum certum, (ne de eadem veritate dicatur simul adesse certitudo, & incertitudo) nempe, ut quamvis incertum sit, opus non esse peccatum, seu rectè factum, attamen certum sit, quòd operanti non imputetur ad culpam, quoties operatur ex opinionione probabili de ejus bonitate, ut docet

Averf. Averfa 1. 2. qu. 18. sect. 17. ex communi sensu Probabilistarum, dicens, quòd qui operatur ex eo judicio reflexo certo, non se exponit periculo peccandi formaliter, sed ad summum materialiter. Verumtamen subsumit Riccius: sed datur præceptum vitandi peccata materialia: ergo exponens se periculo ea patrandi peccat formaliter: ergo perniciosa, & falsa est doctrina Probabilistarum.

N. Minorem probat 1. quia ipsum peccatum materiale vetatur à lege; non enim vetat lex, nè culpabiliter fiat, sed nè fiat; & eo ipso quòd fiat, culpabiliter fit; ut patet in ignorantibus invincibiliter legem, qui etsi non peccent culpabiliter contra eam, dantur tamen peccata plùs, vel minùs gravia juxta naturam actus per ordinem ad legem; gravius enim peccatum est incestus, quàm fornicatio, etsi utrumque ignoraretur esse peccatum: & trahit calum Pharaonis, & Abimelech, ex quo utroque constat, quanti Deus faciat peccata materialia, de quibus Probabilistae dicunt non esse curandum: ergo vitanda sunt peccata materialia; immò nisi hæc sint vitanda, non datur peccatum formale, id est culpa; ideo enim culpa est ea patrare, quia ea sunt vitanda, ut proinde mirum sit affirmari oppositum. Confirmat; quia finis directus legis non est removere culpas, sed est removere actus, seu peccata materialia, his enim turbatur ordo à lege præscriptus: ergo vitanda sunt; nam actus

externus contra legem habet propriam malitiam distinctam ab actu interno violationis, quia est contra ordinem rerum intentum à Legislatore, immò propter eum mala est volutio interna.

Probat 2. eandem minorem n. 20. quia si N. vitanda non essent peccata materialia, se. 71. quæretur, quòd laborantes invincibili ignorantia legis instruendi non essent, si enim instruantur, sient sepe rei peccati formalis, cum antea erant tantum capaces peccati materialis, quod non est vitandum. Addit peccata materialia esse Dei offensam, quia turbant ordinem à Deo institutum: & n. 21. subdit, quòd si vitanda sunt tantum peccata formalia, sequitur, quòd ratio, ob quam tenemur non peccare, non sit offensa Dei, sed nostrum damnum, quod est impium dicere. Sequela probatur; quia offensa Dei est in omni peccato materiali; est enim actus deordinatus contra institutorem ejus ordinis: ergo si vitanda non sunt peccata materialia, ratio, ob quam tenemur non peccare, non est offensa Dei, sed nostrum damnum. Quare mirum est DD. ne dum Catholicos, sed Ecclesiasticos, & Regulares proferre potuisse, non esse vitanda peccata materialia.

Probat 3. eandem minorem n. 24. quia N. de peccatis materialibus, etsi per invincibilem ignorantiam committis, adeoque non imputabilibus ad culpam, dolere possumus, & de ipsis gaudere est peccatum: ergo vitanda sunt peccata materialia. Antecedens probatur; quia amicus si ponat invincibiliter opus aliquod contra amicum, ex ipsa ratione amicitiae trahitur de eo opere: ergo ratio charitatis nos obligat, ut doleamus de peccato materiali; & ideo S. Aug. lib. 1. Confess. cap. 7. infantia suæ peccata plorat, nempe quòd ubertim inhiaret plorans, quòd irascereetur maioribus non servientibus ad nutum, hoc autem non nisi, quia ea opera etsi non essent culpa, erant tamen actus ex naturâ suâ deordinati. Similiter legimus S. Theresiam, & S. Magdalenam de Pazziis dolere peccata infidelium, etsi per ignorantiam invincibilem commissa. Immo Innoc. XI. damnat hanc 15. sententiam: *Licetum est gaudere filio de parricidio patris a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecuturas: hoc autem homicidium non est nisi peccatum materiale: ergo non licet gaudere de peccato materiali.*

Modò rogat n. 24. Probabilitas, an si opus N. ex probabilitate assertum honestum, certo 73. deinde constet fuisse inhonestum, an necesse de eo dolere possimus? Si affirmans, ergo fitur

tentur fuisse malum, & ex tunc non faciendum; non enim est prudenter taliter operari, ut de opere patrato dolere debeat. Si negant, contra est; quia sicut amicus nolens offensam amici aliquid faciat amico contrarium, ex vi amicitiae de eo dolere; ita Probabilista dum deinde cognoscit se aliquid fecisse, quod in se malum erat, dolere etiam potest de eo, alias declarabit, se plus amare delectationem, aut utilitatem ex eo opere habitam, quam rectitudinem ordinis, & operationis à Deo praescriptam. Addit, quod si de malo ignoranter invincibiliter commissio, cognita ejus malitia, dolere tenemur, immo & de factis ab aliis recte dolemus, multo magis de peccatis factis sub opinione probabili de non peccato. Quod autem de peccatis ex ignorantia commissis dolendum sit, constat ex Scriptura; nam plebs Judaica probabilitatem extrinsecam habebat de non peccato in Christi D. crucifixione; & tamen de ea illis dolendum fuit: ergo asserere non possumus, ait n. 25. quod dolendum sit de peccatis ex ignorantia invincibili commissis, non autem de commissis ex ignorantia vincibili, & ex opinione probabili.

N. 74. Neque verò, ait n. 27. haec difficultas premit Sēctatores certi moraliter, quia licet verum sit moralem certitudinem non esse prorsus infallibilem, & qui eam sequitur, peccare posse, eique merito de suo peccato dolendum; attamen dolere tantum debet tamquam de opere non recto, seu contra ordinem ex amore rectitudinis, & ordinis, sicut displicent peccata ab aliis facta, etsi ex ignorantia invincibili facta sint; attamen non debet dolere tamquam de propria culpa, nisi dubitet se ex propria negligentia ad assecutionem veritatis non pervenisse. Ratio est; quia non potest adesse culpa in sequela certitudinis moralis, cum in re morali maior haberi non possit. Addit n. 28. opus ex certitudine morali factum, etsi malum, non esse objectum poenitentiae proprie dictae, quae non est nisi de propria culpa; sed admirationis, quod tale opus potuerit esse non rectum: ergo operantibus ex certitudine morali, aut invincibili ignorantia laborantibus non est proprie poenitendum de peccatis sub ea commissis, quia poenitentia proprie dicta supponit potentiam, & debitum abstinendi ab actu ex S. Aug. quae non datur in habente certitudinem moralem, aut in laborante invincibili ignorantia; sed habenda est displicentia de irrectitudine operis ob amorem justitiae, & ordinis. Econtra utentes probabilitate debent proprie poenitere de opere malo, quia vel ex inertia negligunt quærere

Tom. III.

certitudinem, vel ex libidine voluntatis contenti sunt probabilitate, non curando veritatem, quod utique est culpa: quod inde maxime constat, quod propter oppositas probabilitates putant esse licitum exequi utrumque extremum; utrumque autem, eo ipso quod sunt opposita, non potest esse rectum: ergo alterutrum necessario est malum, & peccatum materiale: ergo tunc liberè se exponunt periculo peccati materialis; ergo formaliter peccant.

Porro dici non potest cum Averſa, quod N. homo satisfaciatur obligationi de vitando peccato, si sequatur, quod probabile est non esse peccatum. Contra enim est, ait n. 29. quia hoc gratis dicitur, immo oppositum constat in humanis; non enim domini contenti sunt, si servus in excusationem mali, quod intulit, dicat, se probabiliter putasse non esse malum, sed ab illis exigant certitudinem de rectitudine operis.

Tertia ratio est, ait n. 30. quia Probabilista restringunt utrum probabilitatem, ita ut non liceat in Sacramentis, nec liceat Medico, Judici, & aliis pluribus ob grave damnum, quod ex illo usu sequitur; sed hoc sequitur in omni usu probabilitatis, nam sequitur periculum peccati, quo damno nihil gravius: si enim ob mortis periculum secuturum ex remedio minus probabili interdicitur Medico uti pharmaco minus probabili, longe magis interdicenda est licentia opinionis probabilis in omni alia materia ob periculum salutis aeternae, quod semper comitatur usum opinionis probabilis. Confirmat: Cur enim, dum probabile est valde conferri Baptismum in hac forma, *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque* cur, inquit, non potest Minister formare sibi iudicium illud certum reflexam, quod in omni probabilitate fundatur, quod sic baptizando non peccet? Uti-que; quia salus baptizandi non pendet ab illo iudicio baptizantis, aut medentis, sed ex natura rei, & institutione Christi D. & ideo iudicium illud certum reflexum est inane ad intentum. Subsumit: sed etiam bonitas, aut malitia actus non pendet ex nostro iudicio, sed pendet ex natura actus in ordine ad legem: ergo sicut certitudo, illa iudicii nihil confert ad salutem baptizati, aut aegroti, ita neque ad vitandum peccatum.

Quarta ratio est, ait n. 31. Quoties spes aff. N. fulget, quod correctio fraterna sit profutura, etsi simul probabile sit non profuturam, adhuc teneor eam ex praecpto adhibere; eam enim adhibendo certi sumus non peccare; omittendo autem, rimendum est, ne

Kl. ij

frater

frater nostrā incuriā pereat: ergo cū in omni probabilitatis usu adsit timor peccati; sequendo autem moraliter certum, tuti moraliter sumus ab eo periculo, datur præceptum abijciendi probabilitates, & sequendi moraliter certum. Idem argumentum applicat misericordiæ corporali; eo enim ipso, quod sit tantum probabile pauperem esse in extremā necessitate, tenemur ei succurrere: cur autem, nisi quia subveniēdo certi sumus non peccare; omittendo autem, in periculo sumus violandi misericordiæ præceptum? Ergo tenemur semper sequi moraliter certum, & nemo sequi potest probabile, ne hoc sequens pereat; sicut nullus sequi potest probabile, quod talis pauper non sit in extremā necessitate, eo quod illud sequens pauper posset perire.

N.
78.

Quinta ratio: quia plures Probabilistæ, dum casus particulares tractant, aliquando, non autem semper dicunt, opiniones oppositas probabiles esse tutas in praxi: ergo ipsi met fatentur, non omnes probabiles esse tutas; adeoque fateri debent non omnem probabilitatem esse aptum fundamentum iudicii reflexi de non peccato in sequendo omnem probabilem. Confirmat: sicut militiæ Duces in præliis, Mercatores in lucris sectandis, immo generaliter homines in suis negotiis dirigendis, non sunt contenti probabilitatibus; cur, ubi res est de præmio, aut poenā æterna, probabilitatibus fidendum erit, cum nihil prosint probabilitates, ut culpa vitetur, & reatus poenæ, si forte illud opus in se malum sit, immo etiam si non sit? Quia ad peccatum satis, superque est, libere, & voluntariē se exponere periculo peccati: sed sequens probabilem, omisā probabiliori, sponte, & ultionē se exponit peccato, & peccati periculo: ergo probabilitates nihil prosunt, immo obstant.

§. II.

Ostendo nec dubitare debere, nec iudicium reflexum esse impossibile, nec inuile.

SUMMARIUM.

Ejus contradictoria, n. 80.

Non videtur sanum dicere, quod cognitā malitiā operis invincibiliter ignoratā teneamur propriē dolere, n. 81.

Ratio ex periculo peccati materialis probat solam tutiorem, etsi non probabilem, semper sequendam, n. 83.

Cum iudicio probabili de non peccato non stat probabile de peccato, n. 84.

Sequens certū probabilem de non peccato, nec spe-

culativē, nec practice dubitat de peccato, n. 85. 87.

Sicut obediens directē dubius, & incertus de peccato in re præceptā sit reflexē certus de non peccato; ita sequens probabilem directē incertam de peccato, sit per principii superiorem reflexē certus de non peccato, n. 88.

Dilato paritatem à n. 88. ad 90.

Certitudo iudicii reflexi de licito non movetur à iudicio directo, sed ab alijs principijs, n. 89. 90.

Nulla repugnantia inter iudicia, directum, & reflexum, n. 90.

Cognitio non mutat physicē, mutat moraliter obiectum, n. 91.

Idco recurritur ad iudicium reflexum, ut dilamen conscientie certum habeatur, n. 92.

Omnis Probabilista eligit semper certum, non directē, sed reflexē, ibid. & n. 93. 94.

Peto à Riccio revelationem legis damnantis licitum usum, n. 95.

Longē magis certa est Probabilistarum sententia, quam Riccij, n. 96.

Motivum opinionis non est voluntas, sed illi, cui opinio nititur, n. 97.

Riccio ait, certitudinem principij reflexi de licito usu esse temerariam, n. 98.

Sequens minus probabilem nulli se periculo peccati formalis, sed tantum materialis exponit, n. 101.

Peccatum materiale cognitum, non vero prudenter negatum est vitandum: quin repugnat, ut omne materiale vitari possit, n. 102. 103.

Alteruter ex Pontificibus, qui nituntur oppositis opinionibus, incurrit peccatum materiale, ibid.

Nego propriē dolendum de peccatis materialibus, n. 104.

Cur amicus conqueratur de malo materiali, non Deus? Ibid.

S. Aug. non plorat poenas peccati, ut peccatum, ibid.

S. Theresia non flevit peccata Infidelium invincibiliter patrata, nisi ut poenas, ibid.

Expono damnatam ab Innoc. XI. de parricidio in ebrietate patrato, à n. 105. ad 110.

Peccatum materiale non est obiectum poenitentiae strictæ, nec de eo dolere supernaturaliter debemus: nec gaudere de eo cognito, n. 106.

107.

Sequens probabiliter bonestum, est potius possibile opus materialiter malum, poenit ex amore honestatis, n. 107. 108.

Paritas dominorum temporalium nulla, n. 109. 110.

Casus Eccl. Ducis, n. 110.

Discrimen inter Deum, & Dominos temporales. Nullum lacrum ex obligatione universi, aut privata-

probabilioris : quin damnum, n. 112.
Non limitamus usum in iudice, Medico, &c.
cum horum probabilitas non sit practica, n.
113.
Judicium certum fundari potest in probabilitate, n. 114.
Cur Probabilista non semper oppositas vocent tu-
tas in praxi? n. 115.

N. 79. **R**espondeo 1. Quamvis plura clarè, & doctè, & efficaciter Riccius in suis rationibus tradiderit, attamen plura sunt in illis contradictoria, plura non ex toto sana, plura aliquatenus confusa, & omnia, velit, nolit, ab eo solvenda.

N. 80. Contradictoria sunt, *In ignorantibus invincibiliter legem reperiuntur opera mala maioris, vel minoris malitia: & de malo ex ignorantia invincibili commissio, cognitâ deinde ejus malitiâ, dolere tenemur, ut dixerat n. 17. & tamen n. 28. dicit, Opus ex ignorantia invincibili commissum non est obiectum poenitentiae proprie dictae.* Ecce patens contradictio; nam nomine malitiæ, nisi aliquid addatur, venit malitia formalis: rursus tò dolere tenemur, significat præceptum dolendi dolore stricto, seu supernaturali: quomodo ergo deinde negat, quòd tale opus maioris, vel minoris malitiæ commissum sub ignorantia invincibili sit obiectum poenitentiae? si enim non est obiectum poenitentiae, non tenemur de eo dolere, nec habet malitiam; si verò tenemur de eo dolere, & habet malitiam, est obiectum poenitentiae strictæ: ergo contradictio.

N. 81. Non sanum est, quòd opera ex invincibili ignorantia commissa habeant maiorem, vel minorem malitiam; & quòd, cognitâ eorum malitiâ, de illis dolendum sit. Immo eo ipso quòd arguit de minori ad maius utens hæc paritate, quòd si de illis est dolendum, multò magis dolendum est de opere malo commissio sub iudicio probabili de honestate; eo ipso, inquam, quòd ita arguit, supponit, quòd sicut in opere malo sub iudicio probabili de honestate commissio, est longè maior malitia propria, & stricta; ita etiam in opere malo sub ignorantia invincibili malitiæ commissio erit malitia propria, & stricta, etsi minor.

N. 82. Confusa sunt; quia plerumque à probabilitate speculativâ saltat ad practicam, & probabilius cum moraliter certo confundit, ut paulò post ostendam.

N. 83. Demum omnia ab eodem solvenda. Primo, quia etiam ad iudicium moraliter certum sequi potest opus malum. Secundo, quia licet verum sit, quòd teneamur ad moraliter certam, quoties hæc adest, & hoc ut evi-

Tom. III

denter certum supponimus; attamen quoties ea non adest, (non adest autem, quoties materia incerta est inter classici DD. controversa) vel non poterimus operari, si semper est necessaria certitudo moralis, & tamen sæpe operari tenebimur; vel si operari possumus, quæro, quamnam inter opiniones contradictorias probabiles tunc à nobis sequenda sit, an probabilior, an minus probabilis? Quodcumque autem dicat, tenebitur solvere argumenta deducta ex periculo peccati materialis, quòd potest tam ad probabiliorem, quàm ad probabilem sequi. Immo quæram, quomodo tunc habeatur in eo opere certitudo moralis de non peccato? Ut enim certitudo reflexa, quòd liceat usus cuiusque opinionis probabilis, à M. Riccio tàmquam insufficiens excluditur, ita etiam certitudo reflexa, quòd liceat in materia incertâ usus probabilioris, ijdem argumentis excludendus erit. Quòd si dixerit non requiri certitudinem reflexam de non peccato in sequente probabiliorem, quæram, quomodo ipsum iudicium directum probabilius de non peccato, sit certum de non peccato, & sit regula immediata operationis? Demum si dixerit in materia incertâ sequendam semper tutiorem, contra est, tum quia sæpe obligabimur ad opinionem vix probabilem, quia aliquando opinio tutior non est probabilis, ut patet in opinione obligante post mortale ad actum contritionis, & in negante licere ullam collationem vespertinam jejunanti, quæ etiam non est probabilis; tum quia ut plurimum tenebimur nihil operari, quia tutius est negativum; atque adeo melius erit non excipere confessiones, non concionari, non studere, quàm studere, concionari, confessiones excipere; quia longè remotior est à vanitate, ab impatientiâ nihil agens, quàm aliquid agens. Ecce igitur Riccius suis argumentis implicari; & quæ à nobis in ijdem approbantur, non sunt nisi illa, quæ ut certâ concedimus: nempe quòd ubi datur moraliter certum, teneamur ad illud, quòd extra dubium est: punctum est, ubi illud non datur, quid à nobis sequendum? de quo nihil dicit, sed cap. 3. supponit, quòd ex jure teneamur semper ad tutius.

Ad 1. rationem fateor peccare, qui ponit N. opus, de quo practice dubitat, an sit peccatum; at nego, quòd sequens, & operans juxta opinionem certò probabilem practice de non peccato, operetur cum dubio de non peccato. Similiter nego, quòd quoties probabiliter tantum cognoscitur honestas operis, eam cognoscens dubitet de peccato; iudicium

Riccio.

84.

Kk iij

dicium

dicium enim probabile de non peccato non est simul iudicium probabile de peccato, immo hoc excludit: & qui ita arguit, supponit, quod in mente opinantis simul sint duo iudicia probabilia, unum de peccato, aliud de non peccato, quod est chimæra. Hoc si Adversarii caperent, facile in nostram sententiam descenderent, sed quia similitudinem motivorum probabilium contrariorum confundunt cum similitudine iudiciorum probabilium contradictoriorum, supponendo, quod qui iudicat probabiliter hoc non esse peccatum, iudicet simul probabiliter esse peccatum, ideo a nostris castris abscedunt.

N. 85. Ad instantias, quas contra communissimam Probabilistarum responsionem, volentium necessarium esse iudicium certum reflexum de licito usu opinionis probabilis, quo iudicio dirigi volunt operationem; ad has, inquam, instantias, quamvis ego illis respondere non teneam, nam puto omnino superfluum illud iudicium reflexum, & satis esse, ut supra dixi, ipsum iudicium probabile directum, a quo dirigi volo immediate operationem; attamen iisdem instantiis satisfacere volo. Tum quia instantiæ probant iudicium illud reflexum certum esse absurdum, & repugnans; ego autem puto esse præcisè superfluum: tum quia si omitterem eas solvere, putaret Riccius conelamatum esse de sententiâ stante pro licito usu probabilitatum; quod tamen adhuc esset evidenter falsum; quia, ut infra dicam, sicut ego iudicium illud certum reflexum recluso tamquam superfluum, & tamen admitto licitum usum opinionis certò probabilis practicæ; ita possem etiam gratis admittere esse repugnans, & adhuc tueri licitum usum opinionis certò probabilis practicæ: tum quia ijs instantiis non solutis persuaderet sibi Adversarius solutas non esse, quia insolubiles sunt. Admitto itaque in presenti iudicium illud certum reflexum tamquam necessarium, ut ferè omnes Probabilistæ sentiunt; & ad 1. instantiam

N. 86. Dico 1. eam ab omnibus Probabilioristis solvendam, nam si cum quacumque probabilitate stat dubium peccati, imò si cum certitudine morali speculativâ, quam Riccius tueri necessariam, (statetur enim n. 27. peccare posse, qui certitudinem moralem sequitur) quæro, quomodo formet dictamen certum de non peccato, qui sequitur iudicium probabilis, aut moraliter certum de non peccato? cum hoc enim stat etiam dubium peccati: ergo vel dicit dictamen, tene pro certo te non peccare in opere, quod est dubium, an sit peccatum, & sic incurrit in-

stantiam nobis objectam; vel hoc non dicit; & tunc assignet quomodo sit certus de non peccato sequens iudicium moraliter certum de non peccato; vel enim cum hoc stat dubium peccati, & sic recurrit instantia; vel non stat; & sic dubium peccati non habet, nec cum iudicio probabili directo, nec cum certo reflexo.

Dico 2. quòd sicut operari cum dubio N. speculativo peccati non est peccatum, sed 87. tantum operari cum dubio practico, ut dixi supra; ita quoque tenere pro certo, me non peccare formaliter in opere, quod est dubium purè speculativum, an sit peccatum, non est peccatum. Addo, quod sequens opinionem practicè probabilem de non peccato, nec speculative, nec practicè dubitans de peccato: non speculative, quia tunc non adest nisi iudicium directum practicum de non peccato, cum iudicio speculativo reflexo de licito usu opinionis probabilis practicæ; non autem adest iudicium practicum directum de peccato: non practicè, quia tunc non adest nisi iudicium practicum directum de non peccato, impossibile cum iudicio practico de peccato: ergo nullo modo dubitat.

Dico 3. eam instantiam esse solvendam N. in omni eo, qui iudicans probabilis rem 88. præceptam esse peccatum, adhuc Superiori pareat; assignetur enim mihi subditi tunc obedientis dictamen: vel enim est hoc, *Certo honestum est parere Superiori etiam in casu, quo res præcepta apparet mihi probabilis esse peccatum; & sic etiam in nostro casu hoc erit dictamen. Certo honestum est sequi iudicium probabile de non peccato, etsi habeam fundamenta probabiliora pro non peccato: vel est hoc, Tene pro certo te non peccare parendo Superiori, etsi dubites opus præceptum esse peccatum; & sic etiam in nostro casu, Tene pro certo te non peccare sequendo iudicium probabile de non peccato, etsi dubites opus illud esse peccatum.* Sicut ergo in casu obedientis, per principium reflexum superveniens, quòd honestum sit parere Superiori, etiam quando probabilis iudicio rem præceptam esse peccatum, conscientia obedientis directè dubia de peccato in re præcepta, sit certa de non peccato; ita in nostro casu per principium reflexum superveniens de licito usu opinionis practicæ probabilis de non peccato, conscientia dubitans de peccato sit certa de non peccato. Immo si profundius scrutemur paritatem obedientis, ita jugulat Adversarium, ut respondendo satis esse non possit. Nam in subditi obediens contra propriam opinionem probabiliorem de peccato, in tali opere concurrunt duo

duo iudicia aliquo modo opposita: primum est iudicium directum probabilius, ex. gr. *Ejus est peccatum*; secundum est reflexum, *Idem ejus à Superiore praeceptus non est peccatum*; & tamen non obstante eo primo iudicio directo probabiliori, *Ejus est peccatum*, potest sibi formare conscientiam certam de non peccato; nam ita formaliter, vel æquivalenter discurre: *Honestum est parere Superiore*, quoties opus praeceptum non est certo peccatum, sed *Ejus hic*, & nunc praeceptus non est certo peccatum, ergo *honestum est parere Superiore praeceptante*. Econtra in eo, qui sequitur opinionem probabilem de non peccato concurrunt hæc duo iudicia nullo modo opposita: primum, & directum est, *Pictura die festo licet*; secundum, & reflexum est, *Licet sequi opinionem certo probabilem practice*: non autem hæc duo, *Pictura die festo non licet*: *Licet sequi opinionem certo probabilem practice*: si ergo non obstante iudicio directo, *Ejus probabilius non licet*, potest subditus concipere iudicium certum reflexum, *Ejus licet jubente Superiore*; quanto magis sequens probabilem, & habens hoc iudicium directum, sive probabilius, sive minus probabile, *Pictura die festo licet*, concipere poterit aliud iudicium certum reflexum, *Pictura die festo licet*, quia *licet sequi opinionem probabilem*. Rursum sicut iudicium certum reflexum subditi comedentis, Superiore jubente, est certum, non ob motiva, quibus nititur iudicium directum, *Ejus non licet*; immò implicat, ut idem iudicium certum reflexum sumat certitudinem ab his motivis, quibus potius retrahitur à comestione; sed est certum ex aliis principiis reflexis, puta, quia *est certo honestum obedire Superiore in omni eo, quod non est certo peccatum*: ita in casu nostro, iudicium certum reflexum de licito usu omnis opinionis certo probabilis practice non est certum ob motiva, quibus nititur iudicium directum, *Pictura die festo licet*, sed ob principia, quibus probatur, *licitum esse sequi omnem opinionem certo probabilem practice*.

N. 89. Hæc autem omnia diligenter noranda sunt, tum à nobis, ut evidenter argumenta Adversariorum solvamus, tum ab Adversariis, ne plura confundant. Hinc patet ad 2. instantiam: non enim iudicium directum dat certitudinem reflexo; immò iudicium directum est objectum materiale iudicii reflexi, sed certitudo iudicii reflexi oritur ab alijs principiis certis; ut enim certitudo hujus iudicii reflexi, *Licet mihi edere Superiore jubente*, oritur ab hoc principio, *Honestum est obedire Superiore in omni re, quæ non certa constat esse peccatum*; ita certitu-

do hujus iudicii reflexi, *Licet mihi sequi opinionem quancumque, admodum certo probabilem practice*, oritur ab his principiis, *Licet omne, quod non certo constat esse verum*: *Licet omne, quod prudentissime iudico esse licitum*: sed licere utrum cuiusque opinionis certo probabilis practice, prudentissime iudico: ergo &c.

Hinc quoque patet ad 3. instantiam: ut N. enim quia sum incertus, etiam esse verum, 90. sum certus, accedente Superioris praecepto, esse licitum; supposita enim incertitudine iudicii directi de prohibitione ejus, & accedente principio certo reflexo, *Licet Superiore jubente omne, quod est incertum, an liceat*, concipio dictamen certum reflexum de licentia ejus, Superiore jubente: ita quia sum incertus picturam esse die festo veritam, accedente principio certo reflexo, quod *Licet omne, quod est incertum, an liceat*, concipio dictamen certum reflexum de licentia picturæ die festo: nil ergo implicans, si res intelligatur. Quæ enim repugnantia in hoc, sum certus reflexe de non peccato in omni opere, quod est incertum, an sit peccatum? Sicut enim nulla est in hoc repugnantia, Sum certus de non peccato in omni opere praecepto à Superiore, quod est incertum, an sit peccatum; ita nec in illo. Rursum nulla est repugnantia inter iudicium directum incertum de licentia picturæ, & inter iudicium reflexum certum de non peccato in pictura: nam iudicium directum incertum habet pro objecto licentiam pingendi, quæ est incerta; iudicium certum reflexum habet pro objecto licentiam picturæ ut substantem iudicio probabili de ejus licentia: ergo cum diversa sint objecta iudicii directi ac reflexi, nulla inter hæc duo iudicia potest esse repugnantia; quo modo nulla inter duo iudicia subditi, directum de peccato in esu, reflexum de non peccato in esu, supposito Superioris mandato.

Ad 4. instantiam, quod cognitio transfe- N. rat objectum de formaliter bono in formaliter malum, si ea mutetur, est prorsus certum, ut patet in ignorante invincibiliter, & in errore invincibili rei praeceptæ: si enim errori succedat cognitio vera de malitia ejus rei, tunc res transit de formaliter bonâ in formaliter malam: etsi enim cognitio nunquam mutet objectum, ut est in re, seu naturam physicam objecti, attamen mutat moraliter, seu in esse objecti, ut in confesso est apud omnes; quod idem fateri debet Riccius: fac enim ut quis per iudicium moraliter certum putet tale objectum non esse verum, cum in re sit verum; illud exequens, non inhoneste saltem, immò juxta nos honeste

nestè operabitur : ergo sicut per Riccium cognitio moraliter certa transfert objectum de moraliter malo in moraliter non malum, immò bonum ; ita quoque omnis alia prudens cognitio hoc faciet. *Æquivocatur* igitur inter objectum in esse rei, circa quod nihil potest cognitio, & objectum ut est in mente, circa quod cognitio potest dare bonitatem, vel malitiam moralem, prout cognitio est diversa.

N.
92.

Ad 5. instantiam dico, quòd tantum absit, ut dicta Scripturæ, Canonum, & Patrum infirmentur per additionem iudicii certi reflexi, quin facillimè hanc viâ salvatur, quomodo in rebus incertis habere semper possimus dictamen conscientie certum, & infallibile; nam sæpe iudicium directum est, vel probabile, vel probabilius, vel moraliter certum; (quod tamen rarò accidit) cuiusque autem ex istis inesse potest falsitas, aut dubium de veritate: ne igitur dictamen conscientie sit incertum, sed omnino certum, recurritur ad iudicium certum reflexum. Hinc omnis Probabilista semper sequitur regulam Juris, *Tutum, & certum est eligendum*; eligit enim id, quod per iudicium certum reflexum iudicatur tutum. Immò peto

Riccus. à Riccio, quomodo sequens iudicium moraliter certum directum pareat regulæ Juris? nam cum illud esse possit falsum, & dubitari de veritate objecti per illud propositi, consequenter nec certum, nec tutum sequitur.

Falsum autem est, quòd pro omni re dentur semper rationes pro utraque parte probabiles; nam aliqua sunt evidentia, aliqua moraliter certa, de quibus non nisi stultè formidare possum: aliqua sunt æquæ, aut non æquæ probabilia; aliqua habent tantum probabilitatem pro una parte, & non pro aliâ;

N.
93.

quæ tamen non ideo sunt certa: ita probabile mihi esse potest ob dictum Petri, Turcam meridie dormire; Turcam autem non dormire non est probabile, quia careo omni ratione; nec tamen hinc sequitur, quòd quia careo ratione suadente Turcam non dormire, sim certus, quòd dormiat. Ad id, quod addit, jus habere pro certo, quòd non possit in iudicio incerto de honestate fundari iudicium certum de honestate: dico, tam falsum hoc esse, quam certæ sunt definitiones de rebus incertis, quas Jus Canonicum tulit: ita supposita incertitudine domini definit ut certum, standum pro possessore; & supposita incertitudine iudicii in subdito, an hæc, aut illa ratione moveatur ad strictiorem ordinem suscipiendum, definit ut certum, standum Superioris iudicio: ergo iudicium certum Superioris supponit iudicium

incertum subditi. Dico itaque, quòd accedente principio aliquo possum concipere iudicium certum reflexum de honestate operis, cogniti per iudicium directum incertum incerto honesti.

Ad 6. instantiam dico hoc principium N. universale, *Licet sequi omnem opinionem certo probabilem practice*, esse saltem certum; immit autem suam certitudinem ex omnibus illis rationibus, quibus ejus veritatem fusi-mus: quare mirabiliter confundit quæ dicimus, cum iis quæ non dicimus: non enim dicimus illud principium esse certum, quia reflectit supra probabile; sed dicimus illud principium reflexum supra probabile esse certum ob rationes, quibus illud probavimus: hoc enim principium, *Licet sequi omnem opinionem certo probabilem practice*, reflectit supra omnem opinionem certo probabilem practice; atamen non est certum, quia reflectit, sed ob rationes, quibus probatur. Quare dum Probabilistæ dicunt, quòd ut certus sim de non peccato in sequendo aliquam opinionem certo probabilem practice in particulari, necessarium sit aliud iudicium certum reflexum supra licitum usum omnis opinionis certo probabilis practice; hoc dicunt, non quia putent non esse prudens ipsum iudicium certo probabile directum de non peccato in tali opere; nam omnis opinio certo probabilis practice est iudicium prudens; sed ut habeant ultimum conscientie dictamen omnino certum; cum enim negent certitudinem iudicio probabilii directo, recurrunt ad iudicium reflexum de licito usu omnis opinionis certo probabilis practice, quod est certum ob rationes, quibus probatur.

Ad 7. instantiam, quæ petit revelationem, N. quòd Deus contentus sit, ut prudenter operemur, peto prius revelationem, quòd Deus non sit contentus ut prudenter operemur; nam sicut obligantis est asserere legem, ita obligantis ad plus est proferre legem ad plus obligantem. Addo, quòd cum inter operari imprudenter, & operari prudenter facile sit discrimen, & noscere quid lex præcipiat, non ita inter operari prudenter, & imprudenter, si Deus hanc legem tulisset, tulisset letius; si Deus mensura esset ignota. Unam gem, cujus mensura esset ignota, non prudenter omnes prudenter operarentur, sed prudentiâ carnis, quæ est imprudentia, sed prudentiâ à Spiritu S. juxta certas Catholice religionis leges præscriptâ.

Ad ultimam patet ex dictis. Hæc sunt, quæ contra certitudinem nostri principii reflexi, *Licet sequi omnem certo probabilem practice*, objicit Riccius tamquam repugnantia. Vident.

Videndum modò quæ contra idem principium addit. Itaque ait 1. eam nostri principii certitudinem esse purè voluntariam; sed facile negatur; tales enim trahimus rationes, ut mentem obligent ad ejus principii assensum, ita ut non nisi imprudenter de eo dubitari possit. Sanè si Riccius comparare velit rationes, quas trahit pro hac sua singulari opinione, *Ad honestè operandum requiritur semper certitudo speculativa directæ de honestate operationis*, cum rationibus à nobis allatis pro hac nostrâ, *Licet sequi opinionem certo probabilem practicæ*; & multo magis pro istâ, *Ad honestè operandum necessarium non est judicium speculativum moraliter certum de honestate operationis*: vel comparare velit Doctores, quos pro sua illâ singulari sententiâ citare potest, cum Doctoribus, quos nos pro nostrâ dedimus, videbit tantum nostras rationes excedere suas, quantum Doctores stantes pro nostrâ excedunt numero saltem, ut magis modestè, & minùs verè loquar, Doctores, quos pro suâ trahere potest; nam pro ejus opinione non stat ex tot, quot legi, nisi Fagnanus; pro nostrâ autem, quatenus negat necessario semper requiri judicium speculativum moraliter certum, stant omnes Anti-Probabilistæ, & Probabilistæ: quatenus autem ulterius affirmat hoc judicium reflexum tamquam verum, *Licet sequi omnem opinionem certo probabilem practicæ*, stant omnes Probabilistæ. Si igitur Riccius suam illam sententiam putat certam, multò magis nos nostram, sive quatenus negat requiri semper judicium speculativum directum moraliter certum de honestate operis; sive quatenus affirmat veritatem hujus judicii reflexi, *Licet sequi omnem certo probabilem practicæ*.

Ad id quod addit, quòd quoties motiva sunt æqualia, ratio assentiendi huic potius, quam illi parti, erit sola determinatio voluntatis: nego tò sola; nam voluntas non determinat intellectum, ut assentiatur sine motivo: ergo non assentitur ex solâ voluntatis determinatione; pendet quidem assensus ab arbitrio voluntatis, etiam quando motiva sunt inæqualiter probabilia, sed ab arbitrio voluntatis præsupponente motivum grave præcognitum. Addo duo confundi in præfenti, nempe assensum directum huic præ illâ parte, cum hoc judicio reflexo, *Licet sequi omnem certo probabilem practicæ*. Si quæretur, cur intellectus proposito pro utrâque parte motivo æquè probabili, assentiatur potius huic, quàm illi parti: fateor refundendam determinationem in voluntatem: si autem queratur, ut hic queritur, impugnatur

enim nos dicentes, esse certum hoc principium reflexum, *Licet sequi omnem certo probabilem practicæ*; si, inquam, quæretur, cur intellectus huic quæstioni reflexæ assentiatur; est tantum pondus rationum, ut reddat imprudens hoc judicium reflexum oppositum, *Non licet sequi omnem certo probabilem practicæ*: ergo fallitur Riccius, dum ab assensu certo hujus principii reflexi transit ad assensum directum unius partis contradictionis, stante æquali probabilitate pro parte oppositâ.

Verumtamen non vacat audaciâ quòd addit n. 16. certitudinem principii reflexi de 98. licito usu, esse temerariam, quatenus, ait, procedit ex inconsiderantiâ motivorum, quæ sunt in oppositum. Ecce nova æquivocatio; nam motivum judicii reflexi de licito usu omnis, adeoque hujus opinionis certò probabilis practicæ, *Licet pingere die festo*, non est motivum hujus opinionis, nempe quia pictura non est opus servile, sed sunt omnes rationes, quibus licitus usus certæ probabilitatis probatur. Quòd si loquamur de motivis sententiæ reflexæ negantis licitum usum, ea sunt adeo levia, ut in conspectu motivorum sententiæ reflexæ affirmantis licitum usum, evanescant, & totum robur à confusione sumant.

Ad confirm. distinguo: Tenere incertum N. pro certo, manentibus iidem circumstantiis, 99. est error, concedo; mutatis, nego maiorem; & distinguo minorem: Nos eo judicio reflexo de licito usu tenemus, ut reflexè certam, honestatem picturæ die festo, quæ, ut deducitur ex principiis probabilibus, est directè incerta, concedo; tenemus ut directè certam honestatem picturæ, quæ est directè incerta, nego minorem, & consequentiam. Addo nos non tenere ut certam rectitudinem, & honestatem, ut deductam ex principiis probabilibus; immò ut ita deductam dicimus speculative incertam; attamen hæc eadem rectitudo speculative incerta fit practicè certa per principium reflexum superadditum speculative certum, quòd licitum sit sequi probabilem. Addo etiam, ut supra dixi, eam rectitudinem speculative incertam, esse simul intransitive per se ipsam practicè certam de non peccato; hoc enim judicium, *Licet pingere*, quod suppono certo probabilem practicæ, est per se ipsum certum certitudine exclusivâ omnis peccati.

Ad 2. rationem, quam n. 17. vocat principalem, dico nos velle, quòd opus directum, sive immediatè ab ipsâ opinione probabili, sive à judicio reflexo de licito usu opinionis probabilis, ut plerique Probabilistæ docent,

Riccius

docent, non sit imputabile ad culpam, quid-
quid sit, an in se sit, aut non sit malum, nec
materialiter; eo modo, quo Riccius ipse di-
cit, opus directum a iudicio speculativo mo-
raliter certo de non malitia, esse imputabile
ad culpam, etsi esse possit materialiter ma-
lum; & eo modo, quo Probabilioristæ di-
cunt de opere sequente ad iudicium proba-
bilis de non malitia, non esse imputabile
ad culpam, etsi in se possit esse materialiter
malum: quare objectio omnes comprehen-
dit, siue Anti-Probabilistas, siue Probabili-
stas, immo omnes Catholicos; nam opus di-
rectum ab errore invincibili de non malitia,
non est imputabile ad culpam, seu non est
formaliter malum, etsi esse possit materialiter
malum: ergo argumentum ab omnibus
solvendum. Porro si hoc, quod principale
vocat, adeo leve est, ut à Riccio, & omni
Catholico solvendum sit, qualia erunt alia,
quæ non vocat principalia? Itaque dico,
quod operans juxta probabilem, addito, ut
communiter Probabilistæ volunt, iudicio
reflexo certo de licito usu, nulli se exponat
periculo peccandi formaliter, sed tantum
materialiter.

N.

101.

Quod autem addit, dari præceptum vitan-
di peccata materialia, nego antecedens; alias
invincibiliter ignorans hodie jejunium, aut
aliquid remotè deductum ex lege naturali,
per eum peccaret formaliter, eo ipso quod
peccat materialiter contra legem jejunii;
peccaret enim contra præceptum vetans eum
etum materialiter peccaminosum. Addo ad
summum dari præceptum vitandi peccata ma-
terialia certo, & determinatè cognita, ut ta-
lia, non autem cognita incertò, vel indeterminatè
ut talia: sed sequens errorem invincibi-
lem, aut opinionem probabilem, vel proba-
biliorem de non peccato in tali opere, non
cognoscit certò opus illud esse materialiter
malum; si enim hoc cognosceret, eo ipso
cognosceret se peccare formaliter ponendo
illud: similiter cognoscens in alterutrà ex
æquè, aut non æquè probabilibus esse pec-
catum materiale, non cognoscit in quâ de-
terminatè sit, sed tantum esse in alterutrà
indeterminatè: ergo sequens opinionem pro-
babilem, modò hanc, modò illam, de non
peccato in tali opere, non tenetur vitare
peccatum materiale, quod ei operi inesse po-
test.

N.

102.

Ad 1. probationem fateor, quod lex ve-
tet peccatum materiale; attamen sicut dum
judico illud probabiliter non esse peccatum,
judico simul non dari legem vetantem illud;
ita etiam non teneor vitare illud, nisi judi-
cem determinatè hoc esse peccatum mate-

riale: & distingo consequens: vitanda sunt
peccata materialia cognita ut talia, concedo;
cognita ut non peccata materialia, quatenus
cognoscuntur ab eo, qui sequitur iudicium cer-
to probabile de non peccato in tali opere, ne-
go. Dico itaque, quod sequens opinionem pro-
babilem de non peccato, siue semper ean-
dem, siue modò hanc, modò ejus oppositam,
numquam certo cognoscit esse peccatum ma-
teriale in eà opinione; immo iudicat non esse
peccatum materiale; & ad summum in ge-
nere, & indeterminatè iudicat, inesse pec-
catum materiale alterutri; cuius autem
nescit: quo modo Iudex si certò, immo ex
Dei revelatione sciret alterutrum ex duobus
hominibus esse mortis reum, si tamen non
constet quinam determinatè sit, & neutrius
probetur reatus, neutrum potest damnare,
& tamen scit se peccatum materialiter,
nam absolvit reum: ergo extra dubium est
nos non teneri vitare omnia peccata materia-
lia certò, & evidentè cognita, indeterminatè
tamen in alterutrà ex utraq; parte, sed tantum
tenemur vitare peccata materialia certo
cognita inesse extremo determinatè
sumpto. Quod addit ex Scripturâ de Pha-
raone, & Abimelech, si stricte sumantur,
probat, ignorantiam invincibilem non ex-
cusare à peccato; si sumantur, ut debent, aut
probat, ut dixi d. 5. n. 80.

Ad 2. ejusdem minoris probationem, quia N.
iterum instat vitanda esse peccata materialia, 103
dico vitanda esse, si certò sciatur in tali
determinatè extremo, non autem si unice
certò sciatur inesse alterutri; quod adeo cer-
tum mihi est, ut nisi Riccius nobiscum sen-
tiat, damnandi erunt de peccato materiali for-
maliter omnes præfatus Theologi, & Pontifi-
ces; nam in materiâ fidei incertâ, quatenus
Theologi sibi contradicunt, certum est al-
terutros peccare materialiter contra fidem:
& quoties Pontifices oppositas dederunt
sententias, certum est alterutros approbasse
aliquid materialiter malum: ergo certum est
non dari legem vitandi omne peccatum ma-
teriale, nisi quando certò, & determinatè
cognoscitur esse tale, seu in hac parte con-
tradictionis determinatè sumptâ, non au-
tem quando certò, sed indeterminatè sciatur
alterutram esse malam. Hinc patet ad con-
firm. quam dedi ex Riccio.

Ad 3. probationem ejusdem minoris nego N.
quod de peccatis ex invincibili ignorantia
committis, nisi fortè occurrat dubium, an
sint ex tali ignorantia, dolere propriè possi-
mus; non enim, ut si des docet, illa sunt
propriè peccata; adeoque miror, quomodo
Riccius assumat oppositum: ergo neque de-
bet

lere propriè possumus de puro peccato materiali insito forte operi posito sub opinione probabili; tum quia est ex invincibili ignorantia; tum quia non est nisi peccatum materiale. Ad antecedentis probationem, dico 1. eidem teneri Adversarium in ignorantia invincibili: dico 2. quod cum amici non intueantur operantis intentionem, sed opus, & ledantur ab ipso opere externo, etsi bonà fide posito, consequenter rectè tristatur, & dolet, qui tali opere externo amicum lesit, quia per illud intulit amico totum damnum, quod homo ab homine pati potest: ut enim homines læduntur, ita contentantur opere exteriori, nullatenus autem ab intentione operantis: ergo si opus illud externum ponatur, ponitur totum, quod inspicit homo. Econtra Deus scrutator cordium non intuetur precipuè, quid homo faciat, sed quā intentione faciat, & ideo qui ex invincibili ignorantia ponit opus materialiter malum, nullam poenam meretur; immò si ex errore invincibili supponit illud bonum, meretur juxta nos à Deo præmium. Textus S. Aug. ejusque lacrymæ non sunt ad rem, siquidem opera allata sunt poenæ peccati, non peccatum: ergo ea opera plorat ut poenas peccati, non ut peccatum. Similiter S. Theresia, & S. Magdalena de Pazzis flentes peccata Infidelium, si ea sunt invincibiliter commissa, ut nimium liberaliter arguens supponit, eo ipso non flent tamquam peccata, sed ut poenas peccati originalis: immò non puto rectè universaliter dictum, eas Sanctas fuisse peccata Infidelium per ignorantiam invincibilem patrorum, nam potius fleverunt plura eorum peccata ex ignorantia vincibili commissa, & ob quæ deinde damnantur, & per quæ Deus offenditur; flebant enim potius ex charitate spiritali erga Infideles, & Deum, quàm ex charitate temporali, quā miserias, & poenas fleamus.

N. Ad damnatam ab Innoc. XI. de parricidio in ebrietate patrato, cujus gaudium damnatur ut illicitum, & tamen non est nisi gaudium de peccato materiali; dico eidem teneri respondere Riccium: qui enim ex invincibili ignorantia mentitus est, ut vitam innocentis tueretur, non potest, cognita deinde malitia mendacij, de illo gaudere; ergo tenetur de eo propriè dolere, quod tamen negat n. 27. negat enim peccata ex invincibili ignorantia commissa esse propriæ poenitentiae objectum; ergo tenetur dare discrimen, cur non possit de eo mendacio gaudere, nec tamen teneatur dolere; discrimen autem, quod dabit, dabimus & nos. Deinde dico rectè eam damnatam fuisse ex pluribus titulis,

quos hic prætereo, & unum tantum assignabo; confunditur enim ab arguente peccatum materiale cognitum ut tale, cum peccato materiali non cognito ut tali; parricidium ab ebrio commissum non cognoscitur ut peccatum materiale ab ipso ebrio ut ebrio; at parricidium commissum ab ebrio cognoscitur ab ipso ebrio ut vigilante, tamquam peccatum materiale habens suam intrinsicam objectivam malitiam: cum autem homo testatur, ut dixi, vitare omne peccatum materiale, seu omne objectum in se malum cognitum ut malum, consequenter non potest huius vigilas gaudere de parricidio in ebrietate commissum, nam gaudet de objecto intrinsecè malo cognito ut tali: ergo damnata non est ad rem. Imò ex hac ipsa damnata firmatur nostra doctrina: filius enim, dum ebrius patrem occidit, non peccavit formaliter, etsi peccavit materialiter, quatenus posuit objectum ex se malum; contra filius, qui fuit ebrius, & occidit, dum vigilans gaudet de eo parricidio, peccat formaliter, quia gaudet de objecto intrinsecè malo cognito ut tali: ergo tenemur tantum vitare peccatum materiale cognitum ut tale, qui enim illud ponit, peccat formaliter; non autè tenemur vitare peccatum materiale non cognitum ut tale. Hoc idem vidi deinde approbatum à P. Eliz. lib. 3. P. Eliz. qn. 3. §. 2. pag. 142. ubi ait: Siquis agnoscat rem aliquam fuisse malam, & contra Dei legem, & violationem materiale tristatur, & nollet eam fecisse; & qui hoc negat, videtur non multum amare Deum: non dico, quod poenitentiam agere debeat; quia supponimus nullam commissam esse culpam propter ignorantiam invincibilem. Hæc P. Eliz. qui negat objectum malum invincibiliter positum esse objectum poenitentiae, sed ad summum alicujus tristitiae.

Ad quaesitum, in quo Riccius n. 24. perit, N. an si opus ex probabilitate putatum honestum 106. constet deinde fuisse inhonestum, possumus Riccius de eo dolere: dico, quod mox dixi, nos non posse nec propriè dolere, quia peccatum materiale non est objectum poenitentiae strictè, ut fatetur Riccius; nec gaudere, quia peccaremus formaliter; potest quidem gaudere, quod non peccaverit formaliter ponendo illud putans probabiliter honestum, etsi in re sit malum; attamen non potest gaudere, quod illud posuerit, quia jam sciens esse in re malum, gauderet de positione objecti intrinsecè mali, etsi positi sub invincibili ignorantia, aut sub honestatis probabilitate. Ad reliqua patet.

Porro solutiones, quas nostris instantiis N. adhibet, nempe quod etiam sequens mora 107. liter certum possit ponere opus materialiter Riccius malum,

malum, nullæ prorsus sunt, ut patet consideranti; imò contra eas solutiones stat paritas amici; stat dolor asertus, necessarius de omni peccato materiali; stat præceptum vitandi omne peccatum materiale; & stant omnia, quæ contra nos trahit. Dicere autem, quod sequens moraliter certum ex amore iustitiæ ponat opus materialiter malum, est dicere, quod nos; nos enim dicimus, quod sequens probabiliter honestum ponat opus aliquando materialiter malum ex amore honestatis, quam putat ei operi inesse. Immo sicut sola culpa est objectum poenitentiae strictæ, & ideo ponens aliquid materialiter malum putatum cum morali certitudine bonum, non habet objectum poenitentiae strictæ, quia opus illud non cognoscitur ut materialiter malum, sed ut certo moraliter bonum; ita à pari, quia sequens probabiliter honestum putat ex gravi fundamento opus illud esse honestum, nullatenus autem putat esse materialiter malum; nam implicant duo iudicia probabilia contradictoria de eodem, consequenter nullam contrahit culpam, nec de eo opere materialiter malo cognito probabiliter ut honesto, dolere debet, ne quidem postquam novit opus illud fuisse materialiter malum, quia sola culpa est objectum poenitentiae strictæ. Verum quidem est, quod etsi dolere non teneatur, postquam novit opus illud fuisse materialiter malum; tamen non potest de eius positione gaudere, quia gauderet de objecto materialiter malo, cognito deinde ut tali, quod non licet.

N.
108.

Ad replicam, in qua n. 29. negat, quod homo satisfaciat suæ obligationi de peccato vitando, si sequatur, quod probabiliter non est peccatum, repetendo paritatem dominorum temporalium, qui probabilitatibus contenti non sunt.

N.
109.

Sed contra; quia sæpe nec certitudine morali contenti sunt, si ex hac aliquod illis damnum sequatur. Celebre est quod accidit Ecio strenuo Valentiniani Cæsaris Duci, qui potens Attilam ex toto destruere, ei pepercit minori frage contentus. Laudavit Cæsar ut sapiens, & sanctum sui Ducis consilium; at ut aliquot post menses Attilam invalorem, & everforem Italiae expertus est, Duci suo caput amputari iussit. En opus à Cæsare summè laudatum ut sapiens, quod tamen, ut damna Attilæ sibi restituti passus est, poenā capitis punitum fuit: ergo nulla à dominis temporalibus ad Deum paritas. Ratio est; quia illi regulariter ex opere metiuntur intentionem, & opus est quod illis prodest, aut obest, & ideo fervos laudant, qui modicā diligentia grande illis lucrum parant; & vitu-

N.
110.

perant, qui summā usos illis nocent. E contra Deus metitur opus ex intentione operantis: ergo homo legē Dei de non peccato implet, si ponat opus, quod certo probabiliter iudicetur non esse peccatum materiale; implicat enim, ut peccet formaliter, qui ponit opus sub iudicio prudēti de non peccato materiali. Moneo autem Riccium, ne à similitudine probabilitatis ad probabilitatem similitudinis transeat.

N.
111.

Profectò nullus inde fructus, si enim N. obligetur, ne operetur, nisi sub iudicio speculative moraliter certo, si sub probabiliiori de honestate minus tutæ, ut Certitudinistæ, & Probabilioristæ volunt: nullus, inquam, quam propriæ opinionis estimatio, & alienæ contemptus, præter absurdum, quæ in nos congerunt, & iidem subjacent: læpe enim quod Probabilista minus probabile iudicat, Probabiliorista iudicabit probabilius, & Tutorista moraliter certū. En in hoc calu idem absurdum in objecto, quod sequuntur, & longè maius in mente sequentis, dum probabilius, aut moraliter certum putat, quod alii minus probabile iudicāt, nec facile se submittet suā notoriā probabilitatē, aut morali certitudine protectus.

Ad 3. dico nec nos, nec alios, si benè intel. N. ligant, restringere practicam probabilitatem in Iudice, Medico, & Sacramentorum Ministro, cum ibi nulla detur practica, sed ad summum speculativa probabilitas; sicut nemo limitat Dei potentiam per hoc quod negat formare non posse chimæram.

Ad 4. dico esse contra Riccium, tum quia, si una est moraliter certa, alia non est probabilis; tum quia, si quoties probabile est, alium quem extremā necessitate laborare, certum est, quod ei succurrere teneat, eo ipso super probabilitatem fundari potest iudicium certum: ergo hoc sine jure impugnavit. Deum paritas non est ad rem; quia illud iudicium probabile, *Homo est in extremā necessitate*, est speculativum, ergo ineptè ex eo inferitur hoc practicum, *Nō licet ei succurrere*. Immo ex certo charitatis præcepto reflexè mihi certum est, me teneri succurrere homini, quem speculative probabiliter iudico extremā necessitate laborare.

Ad 5. dico, quod licet Probabilistæ op. N. positas probabiles non semper dicant tutas in praxi, est vel quia non semper iudicant probabiles, vel si tales iudicant, idem apud eos est certū practice probabile, ac tutum in praxi; & contra. De cætero dicam Riccium non semper moraliter certas secutum, quia non semper omnem suam opinionem dicit moraliter certam.

DIS.